

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE

**STROKOVNO MNENJE
ZA
ODSTREL VELIKIH ZVERI
V LETU 2008**

PREDGOVOR

Pri izdelavi strokovnega mnenja smo upoštevali vsa trenutno razpoložljiva strokovna in zakonodajna izhodišča.

Strokovno mnenje/predlog je usklajen med strokovnimi službami Zavoda za gozdove Slovenije in območnimi združenji upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom oz. drugimi lovskimi organizacijami ter je bil posredovan v pisno stališče tudi Zavodu RS za varstvo narave.

Pri izdelavi strokovnega mnenja o potrebnih izločitvah iz populacij velikih zveri z odstrelom v letu 2008 smo upoštevali:

*analizo odvzema velikih zveri (odstrel, izredni odstrel, izgube) v 13 – letnem obdobju vodenja osrednjega registra odvzema velikih zveri v Sloveniji in analizo odvzema velikih zveri v zadnjem koledarskem letu - 2007,

*trend in analizo ugotovljenih škod od velikih zveri,

*trend konfliktnih dogodkov z medvedi, ki jih beleži intervencijska skupina,

*podatke o štetju rjavega medveda na mreži stalnih števnih mest, ki sta jih izvedla Zavod za gozdove Slovenije in Lovska zveza Slovenije v letih 2003 – 2007,

*dnevni monitoring velikih zveri v loviščih s posebnim namenom Jelen in Medved,

*teoretične osnove in praktične izkušnje, ki so si jih v preteklih letih delovanja Zavoda za gozdove Slovenije pridobili strokovnjaki na področju dela z živalskim svetom.

UVOD

Rjavi medved, volk in ris spadajo v skladu z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS, št. 46/2004; dop. št. 109/2004 in 84/2005) med zavarovane vrste, za katere je potrebno zagotoviti ohranjanje ugodnega stanja, dovoljen pa je selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

RJAVI MEDVED

Na podlagi dolgoletnega spremljanja stanja populacije rjavega medveda v Sloveniji in opravljenih analiz zbranih podatkov ocenjujemo, da slovenska populacija rjavega medveda šteje med 500 in 700 osebki, z rahlim trendov znižanja številčnosti.

Populacija je imela v obdobju po drugi svetovni vojni stalen trend naraščanja, ki je bil še posebej izrazit v zadnjem desetletnem obdobju prejšnjega tisočletja, trend naraščanja številčnosti pa se je nadaljeval tudi v tem tisočletju. K temu so pripomogle ugodne prehranske razmere in (pre)nizek odvzem, ki je podcenjeval številčnost populacije in ki v največji meri vpliva na stanje populacije rjavega medveda v Sloveniji. V 13 letnem analiziranem obdobju je bil le ta neuravnotežen, saj predstavlja odvzem ženskega spola - medvedk le 40 % celotnega odvzema. Spolno razmerje poleženih mladičev, izhajajoč iz teorije in empirično pridobljenih podatkov v Sloveniji je v razmerju 1:1. Posledica preteklega nizkega in strukturno neuravnoteženega odvzema je sedanja starostna in spolna struktura, ki je bila vzrok za naraščajoč trend številčnosti in širitev osebkov (posledično pa tudi celotne populacije) v prostoru. Na podlagi spremljanja in analiz smo za slovensko populacijo rjavega medveda ugotovili, da jo sestavlja najmanj 14 % medvedk z mladiči v prvem življenjskem letu, kar zagotavlja visok vsakoletni prirastek (25 % delež populacije sestavljajo mladiči v prvem življenjskem letu). Pri najnižji vrednosti ocene številčnosti to pomeni, da se populacija rjavega medveda vsako leto poveča vsaj za 125 živali, kar potrjuje našo intervalno oceno o letnem prirastku med 100 in 150 osebki. Število mladičev v 1. življenjskem letu na samico je stabilno in je v intervalu med 1,7 in 2,0 oz. v povprečju 1,82 mladiča na samico.

Podatki o škodnih primerih in delu intervencijske skupine so vse doslej posredno potrjevali številčno povečevanje populacije, hkrati pa tudi danes opozarjajo na nujnost vsakoletnega poseganja v populacijo zaradi preprečevanja ogrožanja zdravja in varnosti ljudi ter preprečevanja resne škode na premoženju ljudi.

VOLK

Na podlagi dolgoletnega spremljanja stanja populacije volka v Sloveniji in opravljenih analiz zbranih podatkov ocenjujemo, da številčnost slovenske populacije volka močnejše narašča. V loviščih s posebnim namenom v sestavi ZGS in lovskih družinah je bilo v letu 2007 registriranih 5 legel z 24 mladiči. Tropi/krdela volkov so vse številčnejši, s formirano socialno strukturo in posledično večjim številom osebkov v krdelu.

Odvzem do sedaj ni bil redno načrtovan in zato razumljivo posledično tudi ni dosegal prirastka. Zaradi prevladujočih mlajših živali v odvzemu tudi ni vplival na reproduktivni del populacije.

Tudi podatki o izjemno povečanih škodnih primerih na rejnih živalih ter znaten redukcijski vpliv volkov na rastlinojede vrste divjadi potrjujejo močnejše številčno povečevanje populacije, hkrati pa opozarjajo na nujnost vsakoletnega poseganja v populacijo zaradi preprečevanja resne škode na premoženju ljudi.

RIS

Na podlagi dolgoletnega spremljanja stanja populacije risa v Sloveniji in opravljenih analiz zbranih podatkov ocenjujemo, da je slovenska populacija risa maloštevilna in v številčni regresiji, čigar vzroki niso docela pojasnjeni. Poseganje v populacijo zato ni načrtovano in zaželeno, niti iz razlogov "aktivnega varstva" oz. zaradi preprečevanja ilegalnega odstrela.

RJAVI MEDVED (*Ursus arctos* L.)

Izhodišča:

1. Dosedanji trend odvzema rjavega medveda

Pregled odvzetih medvedov iz narave v času od l. 1995 do 2007 po spolu in teži:

Št. odvzetih medvedov	PO SPOLU			PO TELESNI MASI				SKUPAJ
	cela Slovenija	samci	samice	nezn.*	Do 100 kg	101-150 kg	nad 150 kg	
Leto 1995	23	12	1	17	12	6	1	36
Leto 1996	31	17	1	29	15	5	-	49
Leto 1997	23	20	-	28	13	2	-	43
Leto 1998	38	20	3	32	20	8	1	61
Leto 1999	36	19	1	37	7	11	1	56
Leto 2000	38	25	-	41	16	6	-	63
Leto 2001	34	20	2	33	14	7	2	56
Leto 2002	73	42	1	86	20	9	1	116
Leto 2003	45	26	1	53	13	6	-	72
Leto 2004	49	29	2	52	17	9	2	80
Leto 2005	50	45	-	69	22	4	-	95
Leto 2006	64	60	2	81	32	13	-	126
Leto 2007	59	48	1	72	21	15	-	108
Skupaj 1995 -2007	563	383	15	630	222	101	8	961
Razmerje (%)	58,5	40	1,5	65,5	23	10,5	1	100

* kategoriji neznano pri spolu in teži sta posledica neugotovljivost spola pri nekaterih izgubah oz. nepopolno vodenih evidenc pri upravljavcih lovišč;

Odvzem v zadnjem letu (2007) po lovsko upravljavskih območjih in vzrokih odvzema (glej tudi Prilogo 1) :

LUO	»Redni« odstrel *	Izredni odstrel	Nepravilčen odstrel	Izgube	Skupaj odzem
Notranjsko	31	3	-	5	39
Kočevsko-belokranjsko	26	15	1	9	51
Zahodno visoko kraško	4	-	-	1	5
Primorsko	3	-	-	2	5
Novomeško	3	-	-	-	3
Zasavsko	1	-	-	2	3
Posavsko	-	-	1	-	1
Pohorsko	-	-	1	-	1
SKUPAJ	68	18	3	19	108

* »Redni odstrel« predstavlja selektivni in omejeni odzem iz narave zaradi uravnavanja populacije z okoljem

LUO	do 100 kg	101-150 kg	nad 150 kg	Samci	Samice	NN	SKUPAJ
Kočevsko-belokranjsko	38	8	5	27	23	1	51
Notranjsko	26	8	5	19	20	-	39
Novomeško	1	1	1	3	-	-	3
Pohorsko	1	-	-	1	-	-	1
Posavsko	1	-	-	1	-	-	1
Primorsko	3	-	2	3	2	-	5
Zahodno visoko kraško	1	4	-	3	2	-	5
Zasavsko	1	-	2	2	1	-	3
SKUPAJ	72	21	15	59	48	1	108
Delež (%)	67	19	14	55	44	1	100

1) Predpis za poseg v populacijo rjavega medveda za leto 2007 - Pravilnik o spremembi Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur. list RS, št. 21/07 in 36/07), ki ga je izdalo MOP je bil realiziran v dobršnem delu – 86%. V osrednjem življenjskem območju je bilo v 2007 v celoti odvzetih 93 medvedov, v robnem območju 13 medvedov in v območju izjemne prisotnosti 2 medveda, medtem, ko v prehodnem območju ni bilo odvzema.

2) Glavnina odvzema s 63 % je bila realizirana v okviru t.i. »rednega odstrela« lovskih organizacij iz naslova uravnavanja populacije, 19 % je t.i. »izrednega odstrela« (vštevši 3 medvede iz naslova t.i. neupravičenega odstrela – vsi trije primeri kot pomote na lovu na divje prašiče – v LD Ruše (Pohorsko LUO), LD Raka (Posavsko LUO) in LD Predgrad (Kočevsko-belokranjsko LUO), 18 % je bilo izgub (pogin, izgube v prometu – cesta, železnica). Delež (relativni) rednega odstrela v skupnem številu odvzema je nekoliko nad ravno povprečja v zadnjih 13 letih, delež izrednega odstrela je v skupnem številu odvzema na ravni dolgoletnega povprečja, delež izgub pa je v upadanju, tako v absolutnem številu, kot v relativnem deležu celotnega odvzema.

V letu 2007 poleg 16 registriranih izgub v prometu beležimo še 10 prometnih nesreč, ko medvedje niso bili najdeni.

ZGS je v letu 2007 posredoval na ARSO 22 strokovnih mnenj za izredni odstrel 32 medvedov vpletenih v konfliktno situacije, od tega pa je bilo realiziranih 13 izdanih dovoljenj (60% zaprosenih) za skupno 19 medvedov (60% od vloženih strokovnih mnenj).

3) V odvzemu leta 2007 prevladujejo medvedi do 100 kg telesne teže s 67%, delež iz populacije izločenih medvedov razreda od 101 do 150 kg predstavlja 19 % in nad 150 kg 14 %. Izločitve se v prvem razredu (do 100 kg telesne mase) ujemajo z določili 2. člena Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 17/2006), v zadnjem (>150 kg telesne mase) pa nekoliko presegajo orientacijske vrednosti.

4) Spolna struktura odvzetih živali je bila nekoliko pomaknjena v škodo samcev (samci:samice; 55%:45%), vendar pa bolj spolno izenačena od dolgoletnega povprečja (60:40). Takšno spolno razmerje izločitev v zadnjih 13 letih pomeni bistven prispevek k neuravnoteženosti spolne strukture medvedov v naravi v »korist« samic, ki odstopa od naravnega spolnega razmerja (praviloma 1:1 ob poleganju), kar pa daje kot rezultat visoko rodnost in s tem "opravičuje" višje poseganje v absolutnem številu v zadnjih letih.

5) V odvzemu 2007 je bilo od 108 izločenih medvedov 11 samic (10,1%) v starosti primerni za poleganje mladičev - 6 v Kočevsko-belokranjskem, 3 v Notranjskem in 2 v Zahodno visoko kraškem LUO). Od 11 samic so bile 3 izredno odstreljene ob konfliktnih dogodkih, 2 sta bili povoženi, 6 pa je bilo odstreljenih zaradi uravnavanja populacije. 66% izločenih medvedov še ni bilo spolno zrelih (mladiči 0+, mladiči 1+, osebkii 2+ in 3+), kar je na ravni preteklega leta, ko je bil ta delež 63%.

Omenjeni podatki in analize narekujejo nadaljnjo pozornost spremljanja, analiziranja in previdnost pri strukturnem poseganju v populacijo v prihodnjih letih.

Komentar

Odstrel je dejavnik, ki v največji meri vpliva na stanje populacije rjavega medveda v Sloveniji, saj vrsta zaradi položaja v prehranski verigi in svoje fizične sile nima drugega sovražnika, kot človeka. Ob vseh potrebnih ukrepih varstva rjavega medveda, in skladno z načelom trajnostne rabe naravnih virov je nujno tudi z odstrelom posegati v populacijo medvedov in tako aktivno usmerjati njen razvoj. Takega načina dela z medvedjo populacijo ni možno primerjati z deželami Srednje in Zahodne Evrope, ker tam medvedov enostavno nimajo ali pa ti živetarijo na nivoju mikro populacij. Pomembna pa sta tako višina odvzema, kot njegova struktura. V 13 letnem obdobju od leta 1995 do 2007 je bilo iz slovenske populacije rjavega medveda odvzetih 563 samcev in 383 samic, torej le 40 % živali ženskega spola v celotnem odvzemu. Spolno razmerje poleženih mladičev je praviloma v razmerju 1 : 1, zato dosedanji neuravnotežen odvzem pomeni povečevanje reproduktivnega dela populacije v primerjavi z naravno zgrajeno populacijo in s tem

dolgoletni trend številčnega povečevanja populacije. Tudi na ta način je bilo doseženo ugodno stanje populacije, ki je nenazadnje ob veliki rodnosti omogočalo tudi večje poseganje vanjo.

2. Ocena trenutnega stanja na podlagi do sedaj zbranih podatkov o nastali škodi, ki jo je povzročil rjavi medved na rejnih živalih, čebelah, kmetijskih kulturah in drugem premoženju (skladno z metodologijo izplačila odškodnine)

Leto	Število škodnih primerov	Škoda v EUR
1994	7	3.492,74
1995	57	11.795,03
1996	45	25.621,31
1997	81	40.579,78
1998	105	120.652,71
1999	138	99.824,58
2000	139	52.638,28
2001	123	44.239,52
2002	503	131.376,84
2003	239	64.921,75
2004	466	124.128,91
2005	814	197.501,00
2006	678	157.951,59
2007	320	80.335,47

1) Škode od rjavega medveda so se v obdobju od 1998 do 2002 ustalile na nekaj čez sto primerov na leto. Nominalna vrednost izplačane odškodnine je najprej vseskozi naraščala, sprva počasneje, v letih 1998 in 1999 pa za razliko od prejšnjih let skokovito. Izplačana odškodnina ima od leta 1998 do leta 2001 rahel negativen trend. V nadaljnjih petih letih (2002-2006) pa je bistveno narasla. V letu 2007 je škoda po številu primerov (in posledično v izplačanih odškodninah) zelo upadla, je na ravni leta 2003.

2) Število škodnih primerov v letu 2007 ima glede na povprečje predhodnih pet let indeks 0,63, glede na povprečje predhodnih deset let pa 0,90. Skupaj je peto najvišje odkar škodo ugotavlja ZGS in izplačuje država iz proračuna. Vzroke za nekoliko nižje število škodnih primerov gre iskati predvsem v dobrem gozdnem obrodu v jesenskem obdobju 2006 in 2007 ter posledično manj nastale škode na poljščinah in sadnem drevju, ki sta v številu škodnih primerov udeleženi s prevladujočim deležem.

3) Število ocenjenih škodnih primerov je različno razdeljeno po t.i. življenjskih območjih rjavega medveda oz. cenitev znotraj območnih enot ZGS (**glej Prilogo 2**): Kočevje (108 primerov), Sežane (73 primerov), Postojne (63 primerov), Novega mesta (30 primerov), Ljubljane (25 primerov), Tolmina (13 primerov) in Bleda (8 primerov). Največ povzročene škode je v osrednjem življenjskem območju medveda (predvsem njegov severni del) po *Strategiji upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji* z močnejšim trendom širjenja v robni življenjski prostor, predvsem na zahodnem in severnem delu.

4) V strukturi škode je od medveda je največ škodnih dogodkov nastalo na drobnici – 445 živali in drugih rejnih živalih (kokoši – 7 živali, govedo – 6, konj - 3, osel – 1), številni škodni primeri pa so bili zabeleženi še na čebelnjakih, poljščinah, silažnih balah, sadnem drevju ter v primeru trkov z vozili na cestiščih.

5) Na območju Notranjskega LUO je bil v letu 2007 zabeležen 1 primer, ko je prišlo do napada na človeka, s hujšimi posledicami za zdravje napadenega.

Komentar

Sistem spremljanja škode in izplačevanja odškodnin se je v obdobju, ko je R Slovenija leta 1994

pričela s tem segmentom dela, spreminjal. Poleg tega oškodovanci v prvih letih še niso bili celovito obveščeni o možnosti denarnega nadomestila. O enotnem sistemu in ceniku primerljivim s cenami na trgu lahko govorimo šele po letu 2004. Določene spremembe je prineslo tudi sprejetje podzakonskega predpisa o minimalnih zaščitnih ukrepih. Zato je pri interpretaciji trenda podatkov o škodnih primerih in višini izplačanih odškodnin potrebna previdnost, saj naraščanje oziroma padanje obeh kazalcev ni nujno neposredno povezano s številčnostjo populacije rjavega medveda. So pa točkovni podatki o škodnih primerih v daljšem časovnem obdobju dober pokazatelj prostorske dinamike razširjenosti populacije rjavega medveda v Sloveniji.

3. Štetje rjavega medveda in ocena številčnosti populacije

Štetje rjavega medveda na stalnih števnih mestih ostaja tudi v bodoče eden od poglobitvenih delov spremljanja trendov populacijskih parametrov rjavega medveda.

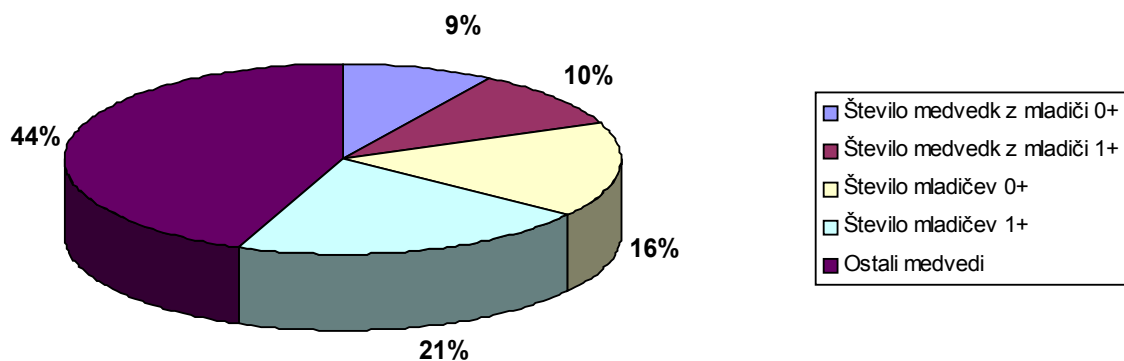
Na podlagi Projekta Life Natura III in zahtev evropske komisije smo oblikovali mrežo stalnih števnih mest (167), na katerih je štetje obvezno. Večina mest leži v osrednjem življenjskem območju rjavega medveda, nekaj jih je v robnem. Opazovanja na teh stalnih števnih mestih se spremlja posebej in tudi posebej vodi evidenco. Števna mesta so praviloma dva kilometra oddaljena od najbližjega naselja in tri kilometre med seboj. Mreža stalnih števnih mest se je oblikovala za namen ugotavljanja trendov populacijskih parametrov v določenem (daljšem) časovnem obdobju.

Štetja rjavega medveda so bila v letu 2007 organizirana enako kot pretekla leta. Organizirali so ga Zavod za gozdove Slovenije, Lovska zveza Slovenije (LZS) in Območna združenja upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom (OZUL). Medvede smo preštevali na isti dan (noč) in sicer enkrat v pomladanskem (1. 6. 2007) in dvakrat v poletno-jesenskem času (24. 8. in 26. 10. 2007). Predzadnje in zadnje štetje v letu 2007 je zaznamovalo slabo vreme in vidljivost, zadnje pa še posebej bogat gozdni obrod (predvsem bukev), ko medvedov (in druge divjadi) v daljšem časovnem obdobju skorajda ni bilo na krmišča.

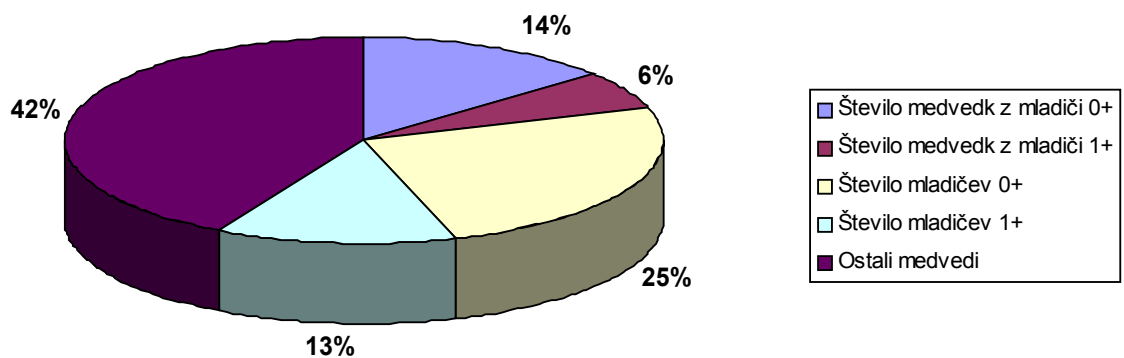
V skupni preglednici podajamo rezultate dosedanjih štetij medvedov na stalnih števnih mestih:

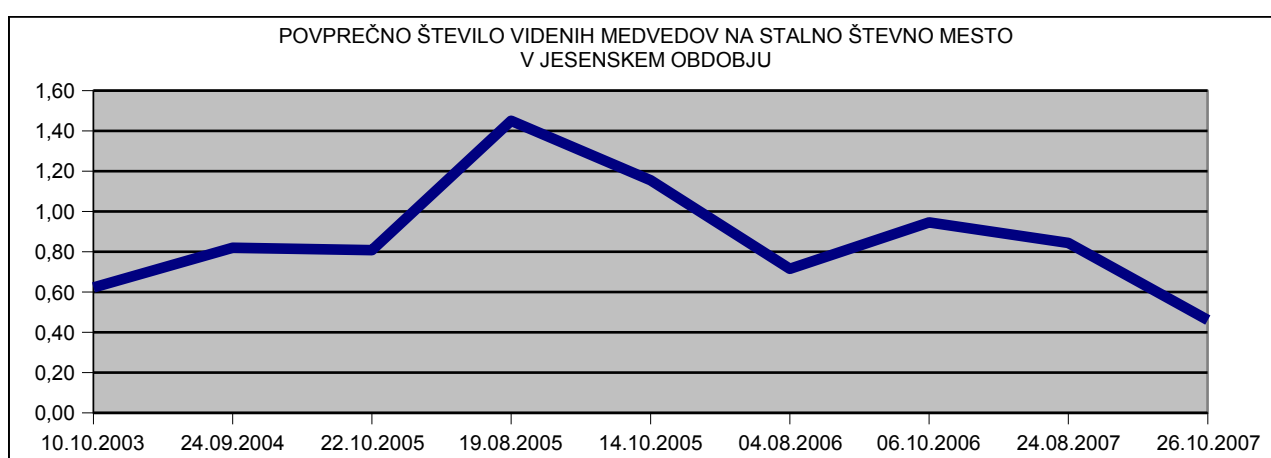
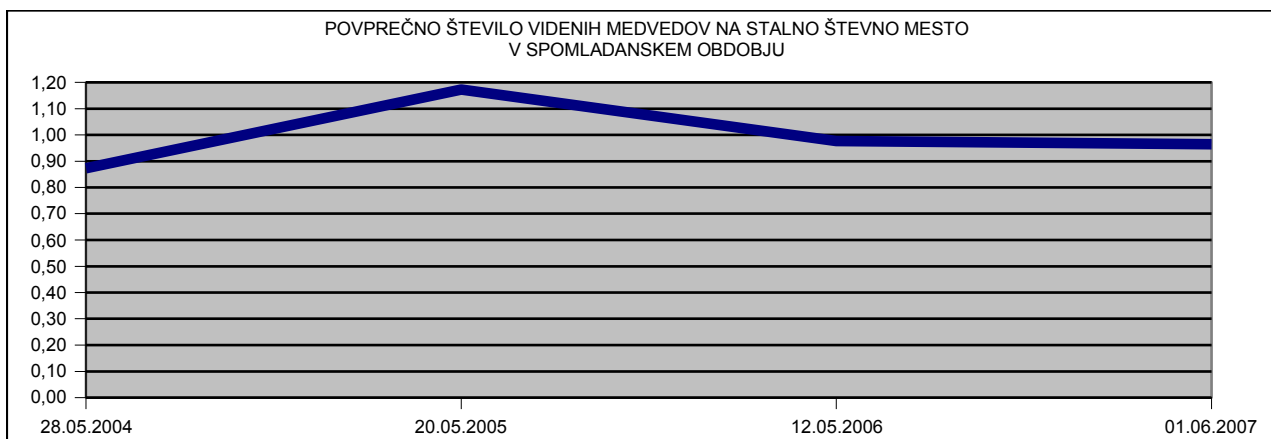
		Število videnih medvedov	Število medvedk z mladiči	Število medvedk z mladiči 0+	Število medvedk z mladiči 1+	Število mladičev 0+ z medvedko	Število mladičev 1+ z medvedko	Število mladičev 0+	Število mladičev 1+	Skupno število mladičev	Povp. ml. 0+ na medvedko
10.10.2003	sk.	94	16	12	5	23	6	24	9	33	2,00
	%	100	17	13	5	24	6	26	10	35	
28.05.2004	sk.	144	26	11	16	21	21	21	29	50	1,91
	%	100	18	8	11	15	15	15	20	35	
24.09.2004	sk.	137	25	18	8	28	13	28	13	41	1,56
	%	100	18	13	6	20	9	20	9	30	
22.10.2004	sk.	135	26	20	7	34	10	35	12	47	1,75
	%	100	19	15	5	25	7	26	9	35	
20.05.2005	sk.	190	36	16	20	29	30	29	34	63	1,81
	%	100	19	8	11	15	16	15	18	33	
19.08.2005	sk.	238	51	37	14	66	25	67	33	100	1,81
	%	100	21	16	6	28	11	28	14	42	
14.10.2005	sk.	186	36	29	9	54	14	54	17	71	1,86
	%	100	19	16	5	29	8	29	9	38	
12.05.2006	sk.	163	32	12	20	22	35	22	40	62	1,83
	%	100	20	7	12	13	21	13	25	38	
04.08.2006	sk.	118	19	13	6	23	11	23	19	42	1,77
	%	100	16	11	5	19	9	19	16	36	
06.10.2006	sk.	158	33	21	12	39	22	39	27	66	1,86
	%	100	21	13	8	25	14	25	17	42	
01.06.2007	sk.	161	28	18	10	36	15	36	32	66	2,00
	%	100	17	11	6	22	9	22	20	41	
24.08.2007	sk.	141	26	19	7	36	10	36	17	53	1,89
	%	100	18	13	5	26	7	26	12	38	
26.10.2007	sk.	77	16	6	10	11	16	11	19	30	1,83
	%	100	21	8	13	14	21	14	25	39	
SKUPAJ	povp.	149	28	18	11	32	18	33	23	56	1,84
	%	100	19	12	7	22	12	22	15	37	

**STRUKTURA POPULACIJE RJAVEGA MEDVEDA NA PODLAGI PODATKOV
ŠTETJA NA STALNIH ŠTEVNIH MESTIH V SPOMLADANSKEM DELU
OBDOBJA 2003 - 2007**

**STRUKTURA POPULACIJE RJAVEGA MEDVEDA NA PODLAGI PODATKOV
ŠTETJA NA STALNIH ŠTEVNIH MESTIH V JESENSKEM DELU OBDOBJA
2003 - 2007**

Komentar

Spremljanje populacije rjavega medveda na stalnih števni mestih je namenjeno predvsem dolgoročnemu spremljanju spolne in starostne strukture ter gibanja številčnosti.

Analizo spolne in starostne strukture videnih medvedov smo zaradi biologije življenja rjavega medveda opravili ločeno za spomladanska in jesenska štetja. Vodeče medvedke namreč v spomladanskem času ob izhodu iz brlogov zaradi potreb po sočni hrani (travniki), manj pogosto obiskujejo mesta polaganja hrane (krmišča), kjer so v večini primerov locirana števna mesta. To potrjuje tudi delež videnih samcev in samic, ki ne vodijo mladiče, saj je le ta v spomladanskem obdobju za dva odstotka večji kot v jesenskem obdobju. Struktura jesenskih štetij pokaže, da je v slovenski populaciji rjavega medveda najmanj 14 % medvedk z mladiči v prvem življenjskem letu. Delež mladičev v prvem življenjskem letu je 25 % in v drugem življenjskem obdobju 13 %, torej skupaj predstavljajo mladiči 38 % delež celotne populacije.

Vsa štetja na stalnih števni mestih pokažejo, da je število mladičev v 1. življenjskem letu na samico zelo stabilno in se najpogosteje giblje med 1,8 in 2,0 mladiča na samico z najnižjo dosedanjo vrednostjo septembra 2004, le 1,56 mladiča na samico ter najvišjo vrednostjo oktobra 2003 in junija 2007, 2,00 mladiča na samico.

Trend povprečnega števila videnih medvedov na stalno števno mesto je v obdobju spremljanja padajoč. Manj izrazit je v spomladanskem obdobju, bistveno bolj pa v jesenskem obdobju.

4. Delo intervencijske skupine za rjavega medveda

V letu 2006 je bil, skladno s pristojnostmi, izdan sklep Ministrstva za okolje in prostor št. 35605-95/2006, ki na novo opredeljuje delo intervencijske skupine. Na podlagi tega sklepa je direktor ZGS izdal še notranji sklep št. 56/06, o delovanju skupine. Skupina se v primerih konfliktov z medvedmi odziva na intervencijsko številko 112 ali 113 – operativno komunikacijskega centra in Policije, pogosto pa tudi na podlagi neposrednih klicev občanov ali pristojnih državnih organov.

Intervencijska skupina pri svojem delu v okviru zakonskih in strokovnih pooblastil uporablja kot metode neposrednega reševanja težav z medvedmi odlov živih živali, plašenje s tehničnimi sredstvi in gumijastimi izstrelki ter usmrnitev živali s strelnim orožjem. Skupina prizadetim nudi tudi kemične repelente ter tehnično zaščito za odvracanje medvedov ter opravlja številne razgovore z občani ter jih pomirja že s prihodi na kraj dogodka. Večino situacij je reševala s pogovori z občani in pristojnimi službami, v nekaj primerih (Cajnarje, Velike Lašče, Kočevje) smo sodelovali z upravljavci lovišč pri odstrelu konfliktnih osebkov oz. so vodje odsekov za gozdne živali in lovstvo na območnih enotah ZGS podali predloge za izjemni odvzem z odstrelom, katerega izvedbo se v celoti prepusti krajevno pristojnemu upravljavcu lovišča.

Iz arhiva dela intervencijske skupine za leto 2007 je moč povzeti, da se je skupina odzvala na 195 klicev (167 klicev v letu 2006) prebivalcev Slovenije, ki so prosili za posredovanje ob težavah z rjavim medvedom.

V letu 2007 je bilo v okviru delovanja intervencijske skupine zabeleženih pri koordinatorju intervencijske skupine 19 klicev (39 klicev v 2006). Koordinator je o vsebini klicev po strokovni presoji vsebine klica obveščal področne vodje intervencijske skupine, vodje odsekov za gozdne živali in lovstvo na krajevno pristojnih območnih enotah oz. druge subjekte.

V letu 2007 je bilo v okviru delovanja intervencijske skupine zabeleženih pri vodji področne skupine za področje kočevske in dolenske regije – 71 klicev (41 klicev v letu 2006). Opravljene so bile številne intervencije skupine na terenu, izpostavljamu posredovanja in ogleda situacij v Kočevju, Cvišlarjih, V. Laščah, Novem potu, Zapotoku, Kureščku, ... Poleg naštetih je bilo v letu 2007 s člani intervencijske skupine iskanih nekaj povoženih (Jasnica – 4x) a nenajdenih medvedov na kraju dogodka.

V letu 2007 je bilo v okviru delovanja intervencijske skupine zabeleženih pri vodji področne skupine za področje notranjske in primorske regije 105 klicev (87 klicev v 2006). Opravljene so bile številne intervencije skupine na terenu, izpostavljamu posredovanja in ogleda situacij v Cajnarjah, Blokah (Retje), Bloški polici, Novokračinah, Šembijah, Košani, Rakovem Škocjanu ...

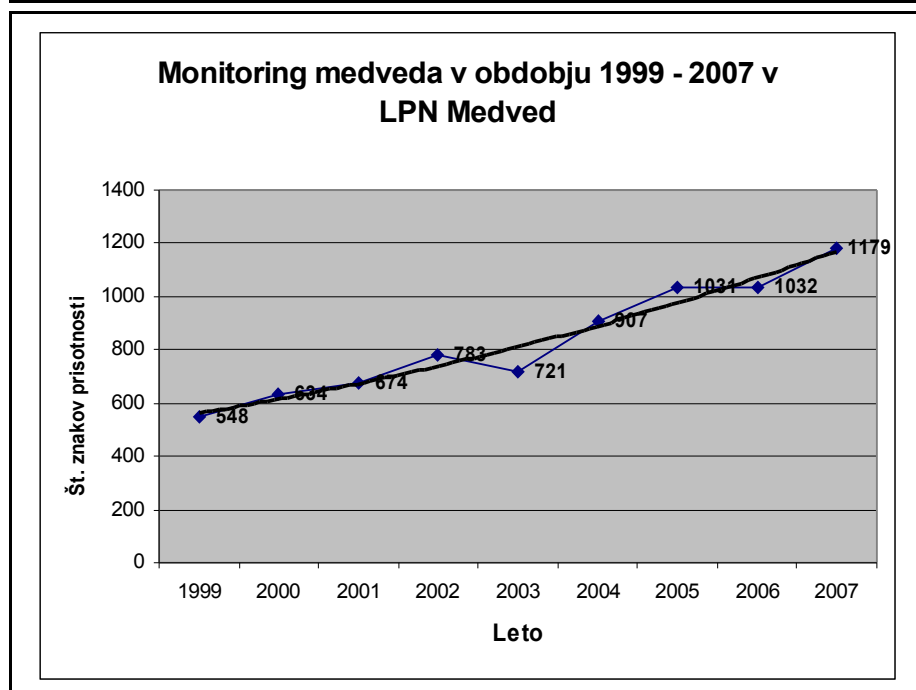
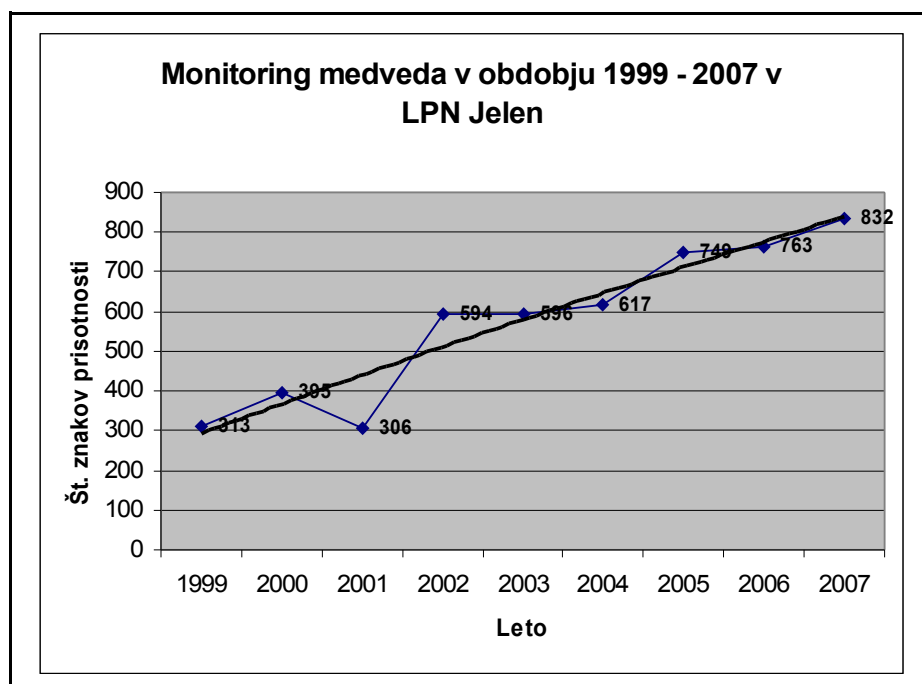
Komentar

Beleženje klicev in dejanskih intervencij v okviru intervencijske skupine je pomembno predvsem zaradi spremljanja prisotnosti rjavega medveda v okolici naselij ali v samih naseljih. Prisotnost je posredni kazalec stanja populacije, vendar je pri tem potrebna previdnost, saj se je zaradi povečevanja populacije v Sloveniji povečala tudi prisotnost in s tem povezane izgube primarnega strahu pred človekom.

5. Monitoring rjavega medveda v loviščih s posebnim namenom (LPN) Jelen in Medved

V LPN Medved in Jelen, ki ležita v osrednjem življenjskem območju rjavega medveda se že od leta 1986 oz. 1991 vodi podrobnejši, dnevni monitoring rjavega medveda, s poklicnim osebjem. Podatki o vseh znakih prisotnosti (plen med divjadjo, iztrebki, sledi, znaki na markacijskih drevesih, evidentirani brlogi, direktna videnja,...) se ob vnašajo v oštevilčene kvadrante 1000 x 1000 m.

LPN/Leto	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jelen	313	395	306	594	596	617	749	763	832
Medved	548	634	674	783	721	907	1031	1032	1179

Komentar

Vrednotenje zajemanja podatkov je v vsem obdobju, ki je bilo navedeno za delo v LPN, enako, enak pa je tudi vpliv frekvence obiska poklicnega lovca v posameznih delih svojega revirja, saj se možnost tega vpliva na končni rezultat na dolgi rok statistično izravna.

Dinamika populacije od leta 1999 nam kaže v LPN Medved porast trenda prisotnosti medveda, podatki za 2007 so na primerljivi ravni z letom poprej. V LPN Jelen je trend prisotnosti znakov medveda ravno tako konstantno naraščajoč, podatki za 2007 bodo podobno kot pri LPN Medved na primerljivi ravni z letom poprej. Za omenjeni območji na osnovi podatkov monitoringa lahko sklepamo na stabilno populacijo medveda, z dvigom številčnosti v zadnjih nekaj letih – morebitnega znižanja številčnosti zaradi nekajletnih posegov ni opaziti.

Na osnovi podatkov dnevne spremljave rjavega medveda v obeh LPN (dovolj reprezentančno območje na Notranjskem in Kočevskem s skupaj skoraj 70.000 ha) lahko sklepamo, da je številčnost rjavega medveda v Sloveniji sicer nekoliko upadla, a je še vedno stabilna in v ugodnem stanju.

6. Predlog odstrela rjavega medveda za leto 2008 (pripravljeno po določilih četrtega odstavka v povezavi s prvim odstavkom 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah)

I. Na podlagi določil 1. odstavka 7. člena Uredbe ugotavljamo, da ne glede na prepovedi iz 5. člena Uredbe, obstajajo razlogi za dovolitev poseganja v populacijo rjavega medveda z odstrelom zaradi selektivnega in omejenega odvzema iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu (šesta alineja prvega odstavka 7. člena in 7a člen), zaradi preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju (druga alineja prvega odstavka 7. člena) ter zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje (tretja alineja prvega odstavka 7. člena).

Iz podatkov, ki so navedeni v tem strokovnem mnenju v točkah 1, 2, 3, 4 in 5 je razvidno, da se je populacija rjavega medveda s posegi v predhodnih letih nekoliko zmanjšala, vendar je kljub temu stabilna in v ugodnem stanju. Število škodnih primerov na rejnih živalih, čebelah, kmetijskih kulturah in drugem premoženju je v zadnjem letu močnejše upadlo, razloge pa ne gre premočrtno iskati le v zmanjšanju populacije, temveč tudi v okoljskih dejavnikih. V zadnjih letih obstoji na leto 1-5 primerov napadov medveda na človeka, ko je prihajalo do resnejših telesnih poškodb ljudi ali pa vsaj finančnih zahtevkov do države zaradi ogrožanja zdravja, ki se ni nujno odrazilo v vidnih telesnih poškodbah.

II. Ocenjujemo, da poseg v letu 2007 ni ogrozil ugodnega stanja populacije, pač pa je bil celoten odvzem znotraj intervala (ali nekoliko nad njim) ocenjenega letnega prirastka vrste. V letu 2007 je bilo podobno kot leto poprej ter za razliko od predhodnih let izločeno več samic, ki so bile v starosti primerni za poganje mladičev, zato bi to lahko v prihodnje pomenilo manjšo osnovo za prirastek, posledično pa znižanje številčnosti populacije.

Iz analize predloženih podatkov predlagamo za koledarsko leto 2008 za celotno populacijo na območju Slovenije odstrel (redni in izredni odstrel) **75 živali** in sicer:

▪ **75 medvedov** iz naslova uravnavanja populacije, kjer se pod strogo nadzorovanimi pogoji dovoljuje selektiven in omejen odvzem, ki ga določijo pristojni državni organi, v kolikor ni drugih možnih rešitev in je populacija v ugodnem stanju ter iz naslova izjemnih poseganj v populacijo z odstrelom zaradi zdravja in varstva ljudi ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje, da se prepreči resna škoda, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;

▪ **66 medvedov** od kvote 75 predlagamo za odstrel v **osrednjem življenjskem območju medveda, 9 pa v t.i. robnem območju.**

Predlagana višina odstrela predstavlja ne ogroža ugodnega stanja populacije, predstavlja pa selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Smatramo, da višina odvzema v skladu z opravljenimi analizami o populacijskih parametrih, tudi v okviru Projekta LIFE NATURA III (stopnja reprodukcije, stopnji preživetja mladičev, spolna in starostna struktura preteklega odvzema itd.), predlagana višina letnega odvzema v skladu s stanjem populacije je s tem utemeljena.

Odstotek odvzema je v osrednjem delu (po lovsko upravljavskih območjih), ki jih sem uvrščamo) tolikšen, da zadovoljuje oba cilja *Strategije* - dolgoročno ohranitev vrste in zagotavljanje sobivanja medveda in človeka, v robnem, prehodnem in v območju izjemne prisotnosti pa v smislu preprečevanja širjenja populacije na območja, kjer medved v preteklosti ni bil prisoten, kjer njegova prisotnost izrazito vpliva na človekove dejavnosti v prostoru in kjer bi konfliktni dogodki posledično vplivali na negativen odnos ljudi do medveda.

III. Večina (do max. 2/3 odstrela) rednega odstrela naj se izvede v spomladanskem obdobju od **1. 1. do 30. 4. 2008**, 1/3 pa v jesenskem obdobju, od **1. 10. do 31. 12. 2008**.

Izredni odstrel se izvaja po potrebi – skladno z nastankom konfliktnih dogodkov celo leto. Izredni odstrel se štejejo v predlagani kvoti za odstrel, čeprav bodo dovoljenja izdana po drugem postopku (ZUP) in za vsak primer posebej. Dovoljenja bo izdajala ARSO.

Izgube (dokazljive) rjavega medveda se le beležijo, saj gre za naključne dogodke, brez možne časovne napovedi in so številčno neopredeljene. Vodijo se le v evidenci (osrednjem registru) odvzema medvedov. Izgube se ne štejejo v kvoto predlaganega odstrela za 2008.

IV. Od predlagane kvote za **odstrel (75 medvedov)** razdelimo:

*v osrednjem življenjskem območju – 66 medvedov:

- v delu **Kočevsko belokranjskega LUO** z lovišči Loka pri Črnomlju, Sinji vrh, Črnomelj, Banja Loka-Kostel, Kočevje, Mala gora, Struge na Dolenjskem, Draga, Osilnica, Velike Lašče, Lazina, Velike Poljane, Loški potok, Ribnica, Dolenja vas, Sodražica, Turjak, Predgrad, Dragatuš, Dobropolje, Suha krajina in Taborska jama ter lovišča s posebnim namenom Medved, Snežnik Kočevska Reka in Žitna gora:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	24	6	3	33

- v delu **Notranjskega LUO** z lovišči Begunje, Cerknica, Cajnarje, Grahovo, Rakek, Žilce, Lož-Stari trg, Iga vas, Babno polje, Gornje jezero, Kozlek, Trnovo, Mokrc, Rakitna, Tabor Zagorje, Prestranek, Javornik-Postojna, Pivka, Borovnica, Nova vas, Ig, Rakovnik-Škofljica in Tomišelj ter lovišča s posebnim namenom Jelen in Ljubljanski vrh:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	23	5	2	30

- v delu **Zahodno visoko kraškega LUO**, severozahodno od avtoceste Ljubljana – Razdrto, ki obsega lovišča Planina, Hrenovice, Bukovje, Črna jama, Idrija, Javornik, Krekovše, Col, Kozje stena, Nanos, Trebuša, Logatec – del lovišča severno od avtoceste Ljubljana-Razdrto, Hotedršica, Trnovski gozd in Vrhnika – del lovišča južno od železniške proge Ljubljana-Postojna:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	1	1	1	3

*v robnem življenjskem območju – 9 medvedov:

- v delu **Kočevsko belokranjskega LUO**, ki obsega lovišča Suhor, Metlika, Gradac, Adlešiči, Vinica, Smuk-Semič, Krka in Grosuplje:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	1	1	0	2

- v delu **Novomeškega LUO**, ki obsega lovišča Plešivica – Žužemberk – levi breg reke Krke, Toplice, Padež, Novo mesto, Dobrnič, Gorjanci, Brusnice, Orehovica, Šentjernejski, Trebnje, Veliki Gaber in Mirna peč

in

v delu **Posavskega LUO**, ki obsega lovišča Kostanjevica na Krki, Podbočje, Cerklje ob Krki, Čatež ob Savi in Mokrice:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	2	0	0	2

- v delu **Zasavskega LUO**, ki obsega lovišča Višnja gora, Ivančna gorica in Šentvid pri Stični, in sicer južno od avtoceste Ljubljana – Korenitka:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	1	0	0	1

- v delu **Primorskega LUO**, ki obsega lovišča Senožče, Timav – Vreme, Slavnik – Materija, Žabnik – Obrov, Podgorje, Videž – Kozina, Gaberk – Divača, Vrhe – Vrabče, Raša – Štorje, Bukovca, Brkini, Prem in Gradišče – Košana

in

v delu **Notranjskega LUO**, ki obsega lovišče Zemon:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	2	1	0	3

- v delu **Zahodno visoko kraškega LUO**, severozahodno od avtoceste Ljubljana – Razdrto, ki obsega lovišča Dole nad Idrijo, Jelenk, Kanal (levi breg Soče), Čaven, Čepovan, Gorica, Grgar, Hubelj, Lijak, Most na Soči, Anhovo (levi breg Soče), Vipava, Vojkovo in Rovte

in

v delu **Triglavskega LUO**, ki obsega lovišča Otavnik, Planota in Porezen:

Težnostna kategorija	Do 100 kg	Od 100 do 150 kg	Nad 150 kg	Skupaj
Število osebkov	1	0	0	1

Redni odstrel, ki ni realiziran v posameznem življenjskem območju rjavega medveda, se ne prenaša v drugo življenjsko območje.

Izredni odstrel je v primeru konfliktnih dogodkov in izdaje dovoljenja mogoč v vseh življenjskih območjih medveda.

V.Dovoljena sredstva oz. načini za odvzem iz narave so opredeljeni v 4. in 9. členu Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005). Pri odstrelu medvedov se uporablja predpisano lovsko orožje z risano cevjo in naboji iz Priloge 1 Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (Ur.l. RS, št. 73/2005).

VI.Izvedbo nadzora odvzema iz narave vrši Zavod za gozdove Slovenije, skladno z določili 11. člena Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005).

Izvajanje nadzora odvzema vrši skladno z zakonodajo in pristojnostmi tudi pristojna lovska inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano in okoljska inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za okolje in prostor.

VII.Predlagamo, da se za vsak primer izločitve medveda s sumom na nalezljive bolezni (predvsem zoonoze) in izločitve medveda v nejasnih okoliščinah (izgube – najdeni poginuli medvedi, krivolov, sporne kršitve pri odstrelah, silobrani,...), pošlje celoten trup medveda ali dogovorjene vzorce na preiskavo Veterinarski fakulteti oz. prof. dr. Andreju Bidovcu.

Drug odvzem vzorcev tkiv in organov naj poteka skladno s 5 členom Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005).

Znanstveno-raziskovalne organizacije naj o rezultatih preiskave poročajo tudi upravljavcu lovišča ali LPN, od koder je bil medved dostavljen v pregled.

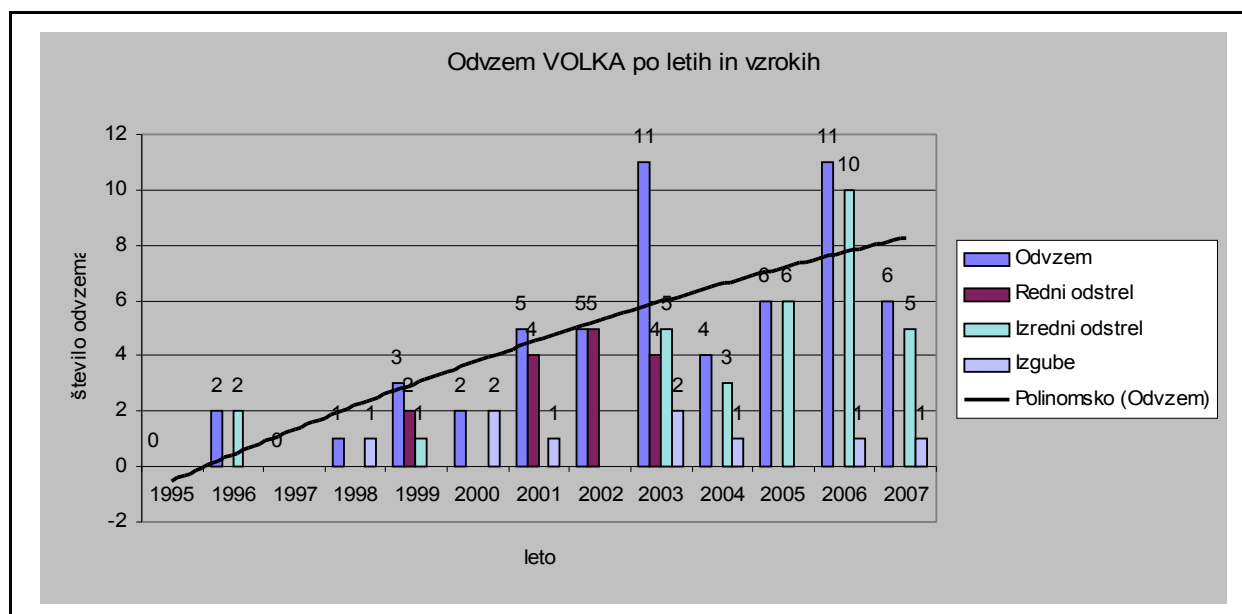
VIII.Drugi pogoji, ki bi vplivali na ugodno stanje drugih rastlinskih in živalskih vrst niso potrebni.

VOLK (Canis lupus)

1. Stanje populacije in dosedanji trend odvzema volka

Pregled odvzetih volkov iz narave od l. 1995 do 2007 po vzrokih:

Št. odvzetih volkov - cela Slovenija					
Leto	"Redni" odstrel - odločba	Izredni odstrel	Ilegalni odstrel	Izgube	Skupaj ODVZEM
1995	-	-	-	-	-
1996	-	-	2	-	2
1997	-	-	-	-	-
1998	-	-	-	1	1
1999	2	1	-	-	3
2000	-	-	-	2	2
2001	4	-	-	1	5
2002	5	-	-	-	5
2003	4	5	-	2	11
2004	-	3	-	1	4
2005	-	6	-	-	6
2006	-	10	-	1	11
2007	-	5	-	1	6
Skupaj 94 - 2007	15	30	2	9	56

Iz analize 13 - letnega odvzema volkov iz narave izhajajo naslednje ugotovitve:

- Ocenjuje se, da je odvzem volkov iz narave v vseh zajetih analiziranih letih precej nižji od prirastka - odločbe za t.i. redni odstrel so pristojni državni organi izdajali neredno, v zadnjih trinajstih letih le štirikrat. Pri upravljanju v zadnjih treh letih (v letu 2006 in 2007 kljub strinjanju ZVRN) je prevladalo mnenje o nepotrebnosti rednega odstrela volkov, izdajale so se le odločbe/dovoljenja za izredni odstrel. Že za leto 2006 je ZGS pripravil strokovno mnenje o odvzemu volka z rednim odstrelom, ki pa v celoti ni bilo upoštevano, prav tako ne za leto 2007.
- Analize odvzema zadnjih let kažejo, da odvzem ni realna slika stanja v populaciji volkov v Sloveniji, prav tako realiziran odvzem ni vplival na potrebno zmanjšanje številčnosti tudi zaradi močno omejevanih pogojev lova. Že sama možnost odstrela le po izrednih odločbah (v letih 2004 - 2007) je razlog za relativno manjši odvzem primerjalno z opažanji številčnosti volkov na terenu in dovoljenji za odstrel. Izredna dovoljenja so bila izdana le v primerih večjih konfliktnih situacij. So vezana na manjša območja ter so časovno izjemno ozko omejena, kar dodatno otežuje oz. celo onemogoča realizacijo samega odstrela. Namen izrednih odstrela je le preprečevanje

nadaljevanja konfliktov na določenem mestu v določenem času in nikakor ne vplivajo na stanje v populacijah. Izredni odstreli (največkrat gre za en osebek) lahko vodijo tudi k temu, da se preostali volkovi še pospešeno usmerijo na druga območja, celo izven njihovih t.i. historičnih habitatov, saj je volkovom v določenem obdobju glavno vodilo hrana. Realizacija ali nerealizacija odstrela na podlagi izrednih odločb je zaradi načina aktivnosti volkov bolj rezultat naključja, kot pa načrtnega izvajanja lova.

- V dosedanjem odvzemu prevladujejo mlajši volkovi, ki ne vplivajo bistveno na reprodukcijo vrste.
- V letu 2007 je bilo na podlagi dovoljenj - odločb ARSO št. 35601- 103/2007-5, št. 35601-86/2007-9, št. 35601- 144/2007-2 in št.35601- 149/2007-5 o izrednem odvzemu z odstrelom iz populacije izločenih 5 živali:
 - trije volkovi v Kočevsko-belokranjskem LUO,
 - dva volka v Notranjskem LUO.
- En volk (mladič) je bil v Kočevsko belokranjskem LUO evidentiran kot naravna izguba – pobili so ga drugi volkovi v krdelu.
- Struktura odstrela v zadnjem letu, podobno kot celoten odvzem v preteklosti, nakazuje da se s samim posegom nikakor ni vplivalo na ugodno stanje populacije, čeprav sta bili izločeni dve spolno zreli samici. Detajlnjša analiza prikazuje, da v populaciji ostaja velik delež spolno zrelih osebkov, ki ob dejstvu, da se poleg velikih tropov opaža tudi čedalje več prostorsko ločenih manjših skupin, v katerih so prisotne tudi spolno zrele živali obeh spolov. Ob tem dejstvu in ob sedanji ponudbi hrane, je pri volkovih moč vedno pričakovati visok prirastek.

2. Ocena trenutnega stanja na podlagi do sedaj zbranih podatkov o nastali škodi, ki jo je povzročil volk (skladno z metodologijo izplačila odškodnine)

Na podlagi do sedaj zbranih podatkov o nastali škodi po volku na živini (skladno z metodologijo izplačila odškodnine) ter 14-letna analiza kaže sledeče stanje:

Leto	Število škodnih primerov	Škoda v EUR
1994	-	0,00
1995	12	2.253,38
1996	19	12.976,76
1997	10	5.125,31
1998	30	45.368,37
1999	24	33.015,52
2000	64	55.045,07
2001	81	74.768,95
2002	154	149.457,52
2003	56	35.493,45
2004	77	67.688,22
2005	57	25.071,76
2006	174	88.890,02
2007	410	210.978,87

- Iz preglednice je razvidno, da so po številu primerov škode pri volku z rahlimi nihanji v zadnjih petih letih v značilnem porastu, z izjemnim porastom v letih 2002, 2006 in 2007. V letu 2007 so škode v primerjavi z letom 2006 ponovno močno narasle in so bile po številu primerov najvišje doslej v 14 letih. Primerjava nominalnih vrednost med leti je glede na spreminjanje režima izplačevanja in obračunavanja škod nekoliko nerealna, je pa realna slika stanja v naravi prav gotovo število napadov volkov, ki je največje prav v zadnjem letu. V nekaj primerih je šlo tudi za močne napade z izgubami nekaj deset kosov drobnice.
- Število ocenjenih škodnih primerov je različno razdeljeno na območne enote ZGS (**glej Prilogo 3**) in sicer; Sežana 177 primerov, Kočevje 117 primerov, Postojna 102 primerov in Novo mesto 14 primerov. Večina škodnih primerov je nastalo na območju osrednje in južne Slovenije (Priloga 3), vendar pa je za oceno naraščanja populacije volkov pomemben podatek, da so se po več desetletjih pojavile škode že v letu 2006 visoko na severozahodu države.

LUO	2005		2006		2007	
	št. prim.	škoda v EUR	št. prim.	škoda v EUR	št. prim.	škoda v EUR
Kočevsko–Belokranjsko	24	6.658,40	48	21.002,05	130	81.027,19
Notranjsko	17	8.425,35	83	46.088,13	102	47.559,02
Primorsko	14	8.699,75	35	15.741,18	154	72.258,73
Zahodno visoko kraško	2	1.288,27	5	3.860,23	23	10.068,46
Triglavsko		-	2	1.209,81		
Novomeško		-	1	988,62	1	65,47
Skupaj	57	25.071,76	174	88.890,02	410	210.978,87

•Skupaj je bilo od volkov v letu 2007 v 410 škodnih primerih pokončanih 1595 kosov drobnice, 14 glav divjadi iz obor, 6 oslov, 4 govedi, 2 konja in 1 pes.

3. Monitoring volka

3.1 Ocena velikosti populacije na podlagi pridobljenih informacij o videnjih in evidentiranju legel volkov

•Volkovi se v Sloveniji prostorsko pojavljajo predvsem v osrednjem in južnem delu države, v zadnjih dveh letih pa preko Trnovskega gozda vse pogosteje prehajajo (in se tam tudi zadržujejo) tudi v severno zahodni del države. Vzroke širjenja volkov iz južnega dela Slovenije gre iskati tudi v drugih strokovnih razlogih in ne le izključno od nasičenosti prostora oz. od višine številčnosti populacije, ki je v južnem delu Slovenije prav gotovo stabilna s trendom izrazitega naraščanja.

•Ocena številčnosti populacije, ki so jo podali vodje odsekov za gozdne živali in lovstvo v sodelovanju z lovskimi organizacijami navaja, da je številčnost volkov v Sloveniji v močnejšem naraščanju. Da je številčnost volkov visoka pričajo tudi vse pogostejša opažanja v bližini naselij ter vse pogostejša srečanja z ljudmi. V zimski periodi so se tekom izvajanja lova videli veliki, socialno formirani tropi volkov (LPN Jelen 8 kosov, LPN Snežnik Kočevska reka na različnih lokacijah tropi do 10 volkov, LPN Medved 3-7 volkov).

•Poročila lovcev o najdenih, evidentiranih leglih:

-na področju Notranjske sta bili v letu 2007 evidentirani 2 legli volkov – v enem 5 in v drugem 7 mladičev;

-na področju Kočevsko-belokranjskega LUO so bila v letu 2007 evidentirana 3 legla:

➤območje Velike Gore, Grčaric - 7 mladičev

➤območje Gotenice - 3 mladiči

➤območje Male Gore - 2 mladiča

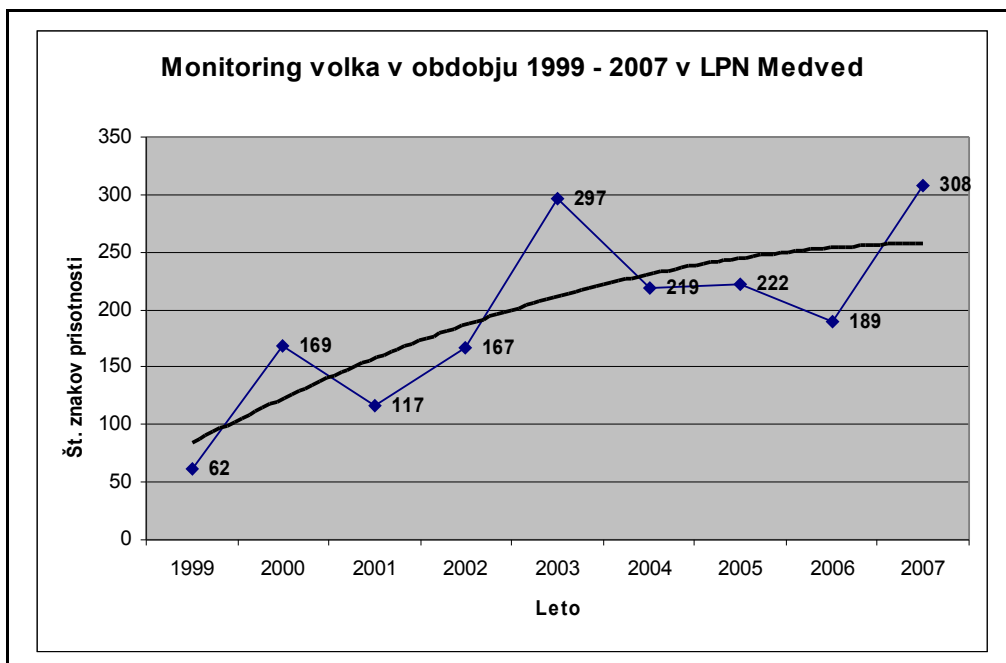
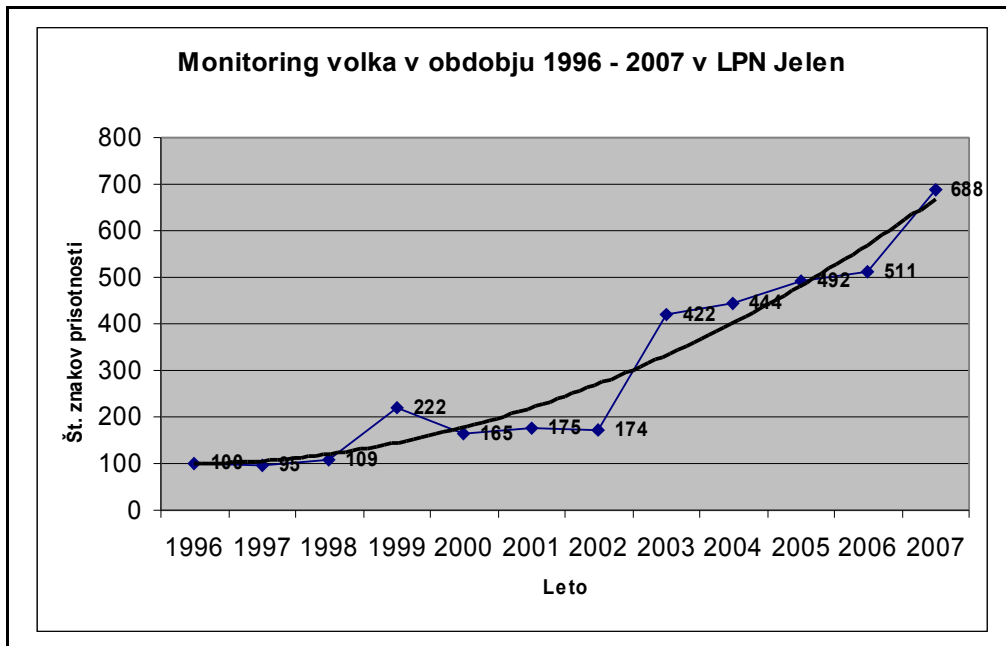
•Videvanje tropov (ki nikakor niso več sestavljeni iz par osebkov), številna najdena legla, večanje škodnih konfliktov, povečan vpliv na rastlinojedo divjad ter starostna struktura izločitev preteklih let kaže na močnejše naraščajočo številčnost oz. ugodno stanje populacije.

3.2 Monitoring volka v loviščih s posebnim namenom (LPN) Jelen in Medved

V LPN Medved in Jelen se že od leta 1986 oz. 1991 vodi podrobnejši, dnevni monitoring volka, s poklicnim osebjem. Podatki o vseh znakih prisotnosti (plen med divjadjo, iztrebki, sledi, oglašanje-tuljenja, evidentirana legla, direktna videnja,...) se vnašajo v oštevilčene kvadrante 1000 x 1000 m. Štirinajstletna dinamika populacije nam kaže v LPN Medved letno sicer nihajoč trend prisotnosti volka, s porastom od leta 1999 dalje (primerjalno z letom 2007 za več kot 3x). V LPN Jelen je trend prisotnosti volka praktično konstantno naraščajoč, v zadnjih petih letih opazno. Za omenjeni območji na osnovi podatkov monitoringa lahko sklepamo na stabilno populacijo volka, z večjim dvigom številčnosti v zadnjih nekaj letih. Na osnovi podatkov spremljave monitoringa ZGS sklepamo, da številčnost volkov v Sloveniji še vedno raste.

LPN/Leto	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Jelen	17	28	53	56	100	95	109	222	165
Medved	185	327	148	290	189	93	70	62	169

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
175	174	422	444	492	511	688
117	167	297	219	222	189	308

O prisotnosti in vplivu volkov pričajo tudi podatki o odnosu plena in plenilca, ki ga vodita obe navedeni in tudi druga LPN v ZGS. V LPN Jelen in LPN Medved največji delež izgub med divjadjo zaradi vpliva velikih zveri (pretežno volk) predstavljata vrsti srna in navadni jelen. Naraščanje izgub sovpada z izrazitim naraščanjem številčnosti volkov ter v zadnji letih predstavlja že čez 20% načrtovanega odvzema pri teh vrstah. V letu 2007 je po doslej znanih podatkih v LPN v ZGS

registriranih čez 180 kosov izgub pri jelenjadi, katerih vzrok je bil volk.

4. **Predlog načrta odstrela volkov v letu 2008** (pripravljeno po določitih četrtega odstavka v povezavi s prvim odstavkom 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah)

I. Na podlagi določil 1. odstavka 7. člena Uredbe ugotavljamo, da ne glede na prepovedi iz 5. člena Uredbe, obstajajo razlogi za dovolitev poseganja v populacijo volka z odstrelom zaradi selektivnega in omejenega odvzema iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu (šesta alineja prvega odstavka 7. člena in 7a člen), zaradi preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju (druga alineja prvega odstavka 7. člena) ter zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje (tretja alineja prvega odstavka 7. člena).

Iz podatkov, ki so navedeni v tem strokovnem mnenju v točkah 1 in 3 je razvidno, da populacija volka s posegi v predhodnih letih ni upadla pač pa naraščala, je stabilna in v ugodnem stanju. Število škodnih primerov na rejnih živalih (točka 2) je visoko, od leta 1994 ima z (nekaj) letnimi nihanjem trend naraščanja, v zadnjih dveh letih še posebej izrazitega. Alternativnih možnosti, ki bi omogočale, da odvzem iz narave nebi bil potreben, v primeru volčje populacije ni.

V ZGS smo prepričani, da je minimalno in načrtovano poseganje v populacije občutljivih (zavarovanih) vrst živali z odstrelom oblika aktivnega varstva, ki dolgoročno zmanjšuje ilegalne oblike odvzema ter omogoča tudi zadosten nadzor nad stanjem populacije volka v Sloveniji. K temu nas navajajo poročila s terena (t.i. mehke informacije), kjer še vedno sledimo podatkom o ilegalnih odstrelih tako v Sloveniji kot tudi v sosednji R Hrvaški. Ilegalni odstreli pa lahko mnogo bolj negativno vplivajo na stanje in številčnost populacije volka, kot pa količinsko, časovno in geografsko nadzorovani odvzemi z rednim odstrelom.

II. Ocenjujemo, da izredni posegi v letu 2007 niso ogrozili ugodnega stanja populacije, pač pa je bil celoten odvzem pod ocenjenim letnim prirastkom vrste, navedenem v poglavju 3.1.

Iz analize predloženih podatkov, predlagamo za koledarsko leto 2008 za celotno populacijo na območju Slovenije **odstrel (redni in izredni odstrel) 11 živali** in sicer:

• **11 volkov** iz naslova uravnavanja populacije, kjer se pod strogo nadzorovanimi pogoji dovoljuje selektiven in omejen odvzem, ki ga določijo pristojni državni organi, ker ni drugih možnih rešitev in je populacija v ugodnem stanju ter zaradi zdravja in varstva ljudi ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje, da se prepreči resna škoda, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;

Predlagana višina odstrela predstavlja **med 10 in 15 % števila osebkov** glede na dosedanjo vrednost ocene številčnosti volčje populacije v Sloveniji in ne ogroža ugodnega stanja populacije, predstavlja pa selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

III. Za izvedbo rednega odstrela volkov predlagamo lovno dobo **v času od 1.1. do 29.2. 2008 in 1. 10. do 31. 12. 2008.**

Izredni odstrel se izvaja po potrebi – skladno z nastankom konfliktnih dogodkov celo leto. Izredni odstreli se štejejo v predlagani kvoti za odstrel, čeprav bodo dovoljenja izdana po drugem postopku (ZUP) in za vsak primer posebej. Dovoljenja bo izdajala ARSO.

Izgube (dokazljive) volka se le beležijo, saj gre za naključne dogodke, brez možne časovne napovedi in so številčno neopredeljene. Vodijo se le v evidenci (osrednjem registru) odvzema volkov. Izgube se ne štejejo v kvoto predlaganega odstrela za 2008.

IV. Od predlagane kvote za **odstrel (11 volkov)** razdelimo:

- **4 volki** - Kočevsko-belokranjsko LUO (vse lovske družine, združene v LZS in lovišča s posebnim namenom v ZGS).

➤V **Kočevsko belokranjskem LUO** v:

loviščih - Loka pri Črnomlju, Vinica, Sinji vrh, Črnomelj, Adlešiči, Banja Loka-Kostel, Kočevje, Mala gora, Struge na Dolenjskem, Draga, Osilnica, Velike Lašče, Gradac, Suhor, Lazina, Velike Poljane, Loški potok, Ribnica, Dolenja vas, Sodražica, Turjak, Predgrad, Dragatuš, Smuk-Semič, Metlika, Dobropolje, Grosuplje, Suha krajina, Krka in Taborska jama

ter

v loviščih s posebnim namenom - Medved, Snežnik Kočevska Reka in Žitna gora.

-4 volki - Notranjsko LUO (vse lovske družine, združene v LZS in lovišča s posebnim namenom v ZGS).

➤V **Notranjskem LUO** v:

loviščih - Begunje, Cerknica, Cajnarje, Grahovo, Rakek, Žilce, Lož-Stari trg, Iga vas, Babno polje, Gornje jezero, Kozlek, Zemon, Trnovo, Mokrc, Brezovica, Rakitna, Tabor Zagorje, Prestranek, Javornik-Postojna, Pivka, Borovnica, Nova vas, Ig, Rakovnik-Škofljica in Tomišelj,

ter

v loviščih s posebnim namenom - Jelen in Ljubljanski vrh.

-2 volka - Primorsko in Novomeško LUO (vse lovske družine, združene v LZS).

➤V **Primorskem LUO** v:

loviščih – Prem, Bukovca, Brkini, Izola, Trstelj – Kostanjevica, Fajti hrib, Strunjan, Jezero – Komen, Dolce – Komen, Raša – Štorje, Tabor – Sežana, Žabnik – Obrov, Kras – Dutovlje, Vrhe – Vrabče, Videž – Kozina, Slavnik – Materija, Štanjel, Gaberk – Divača, Timav – Vreme, Senožeče, Kojnik – Podgorje, Rižana, Dekani, Istra – Gračišče, Marezige, Koper, Šmarje, Gradišče – Košana, Brje – Erzelj in Tabor – Dornberk.

➤V **Novomeškem LUO** v:

loviščih - Mirna peč, Novo mesto, Otočec, Padež, Šentjernej, Plešivica, Toplice, Orehovica, Brusnice, Gorjanci, Mokronog, Mirna, Trebelno, Veliki Gaber, Dobrnič, Trebnje, Velika Loka, Tržišče, Škocjan, Šentrupert in Šentjanž.

-1 volk - Zahodno visoko kraško in Triglavsko LUO (vse lovske družine, združene v LZS in lovišča s posebnim namenom v ZGS ter TNP).

➤V **Zahodno visoko kraškem LUO** v:

loviščih - Logatec, Hotedršica, Rovte, Vrhnika, Col, Hubelj, Idrija, Krekovše, Kozje stena, Jelenk, Javornik, Dole nad Idrijo, Gorica, Grgar, Sabotin, Planina, Črna jama, Bukovje, Most na Soči, Trebuša, Čepovan, Kanal, Anhovo, Dobrovo, Trnovski gozd, Vipava, Nanos, Lijak, Čaven, Vojkovo in Hrenovice.

➤V **Triglavskem LUO** v:

loviščih – Ljubinj, Tolmin, Smast, Kobarid, Soča, Čezsoča, Log pod Mangrtom, Drežnica, Bovec, Planota, Podbrdo, Volče, Otavnik in Porezen,

ter

v loviščih s posebnim namenom - Prodi Razor v ZGS in Triglav v TNP.

V. Pri odstrelu volkov se uporablja predpisano lovsko orožje z risano cevjo in naboji iz Priloge 1 Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (Ur.l. RS, št. 73/2005).

Volkulja, ki vodi mladiče poležene v istem letu, se ne lovi.

Kvota za odstrel naj se smatra za izkoriščeno in z lovom se naj zaključi (razen za izreden odvzem z odstrelom) tudi v primeru, ko število spolno zrelih samic preseže 50% celotno načrtovanega odvzema, to je šest (6) samic.

VI. Izvedbo nadzora odvzema iz narave vrši Zavod za gozdove Slovenije, za volka prilagojeno določilom 11. člena Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave

(Ur.l. RS, št. 87/2005).

Izvajanje nadzora odvzema vrši skladno z zakonodajo in pristojnostmi tudi pristojna lovska inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano in okoljska inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za okolje in prostor.

VII.Predlagamo, da se za vsak primer izločitve volka pošlje celoten trup volka ali dogovorjene vzorce na preiskavo Veterinarski fakulteti oz. prof. dr. Andreju Bidovcu.

Drug odvzem vzorcev tkiv in organov naj poteka za volka prilagojeno s 5 členom Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005).

Znanstveno-raziskovalne organizacije naj o rezultatih preiskave poročajo tudi upravljavcu lovišča ali LPN, od koder je bil volk dostavljen v pregled.

V primeru uplenitve/odstrela se naj lobanja, kožuh in spolna kost (pri samcih) vrnejo uplenitelju oz. pristojnemu upravljavcu lovišča oz. LPN, v primeru izgub pa postopa skladno z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.

VIII.Drugi pogoji, ki bi vplivali na ugodno stanje drugih rastlinskih in živalskih vrst niso potrebni.

RIS (*Lynx lynx* L.)

1. Dosedanji trend odvzema risa

Pregled odvzetih risov iz narave v času od l. 1995 do 2007 po vzrokih:

Št. odvzetih risov - cela Slovenija				
Leto	"Redni" odstrel - odločba	Izredni in nelegalni odstrel	Izgube	Skupaj ODVZEM
1995	2	-	-	2
1996	1	1	-	2
1997	1	-	-	1
1998	-	-	3	3
1999	-	-	1	1
2000	-	-	-	-
2001	2	1	-	3
2002	3	-	-	3
2003	1	-	-	1
2004	-	-	-	-
2005	-	-	-	-
2006	-	-	-	-
2007	-	-	-	-
Skupaj 1995-2007	10	2	4	16

Iz analize odvzema risov iz narave izhajajo naslednje ugotovitve:

- Ocenjuje se, da je odzem risov iz narave že nekaj let minimalen; odločbe za t.i. redni odstrel so bile izdane neredno, v zadnjih trinajstih letih le šestkrat. Registrirana sta dva izredna odstrela na podlagi izrednih odločb/dovoljenj.
- Dosedanji odzem risov je bil teritorialno razpršen, čeprav večji del realiziran v Kočevsko-belokranjskem in Notranjskem lovsko upravljavskem območju.
- Izgube predstavljajo znaten delež v celotnem odvzemu, bodisi da gre za poveze ali pogine (posamezne shirane živali).
- Odvzema v zadnjem letu 2007 ni bilo (kot tudi ne v 2004, 2005 in 2006), odstrel ni bil dovoljen, izgube niso nastale.

2. Ocena trenutnega stanja na podlagi do sedaj zbranih podatkov o nastali škodi, ki jo je povzročil ris na rejnih živalih (skladno z metodologijo izplačila odškodnine)

Višina škode in število škodnih primerov od risa (skladno z metodologijo izplačila odškodnine) ter 14-letna analiza kaže sledeče stanje:

Leto	Število škodnih primerov	Škoda v EUR
1994	-	0,00
1995	25	5.236,83
1996	2	388,08
1997	8	1.288,81
1998	21	10.221,17
1999	15	7.223,34
2000	14	9.009,35
2001	29	22.483,73
2002	19	12.414,46
2003	29	11.004,01
2004	31	8.448,09
2005	25	8.511,95
2006	15	3.147,99
2007	8	1.405,91

Iz preglednice je razvidno, da po številu primerov škode pri risu nihajo iz leta v leto. Od leta 2001 dalje so škode od risa v upadanju. Škode v letu 2007 so v primerjavi s preteklimi leti drastično upadle. Škoda od risa je bila v letu 2007 zabeležena le na področju Kočevske, Soške in Triglavske regije (**glej prilogo 3**) in sicer skupaj 12 kosov drobnice.

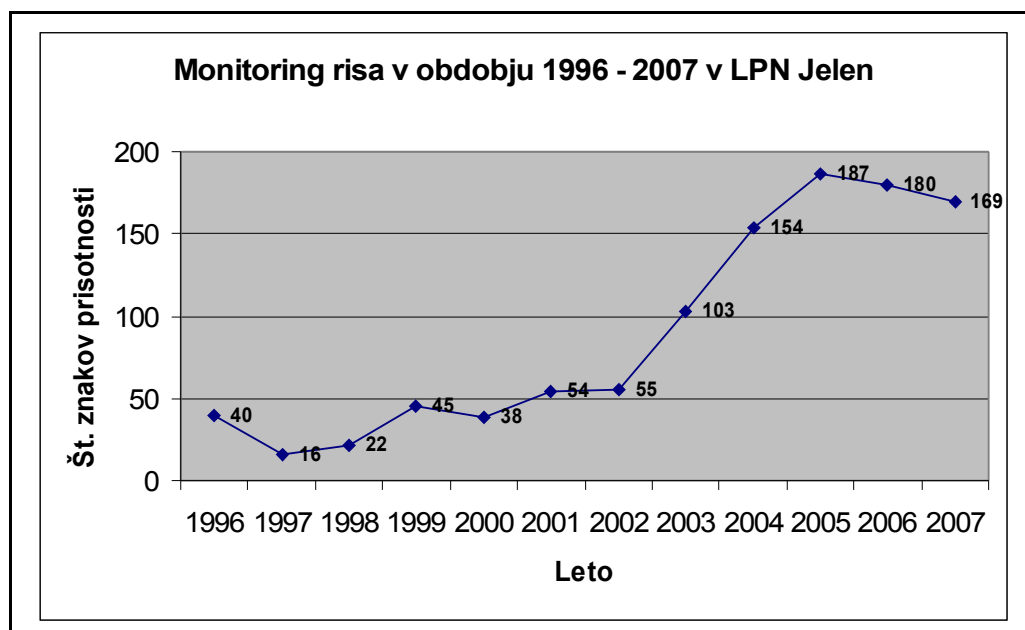
3. Monitoring risa

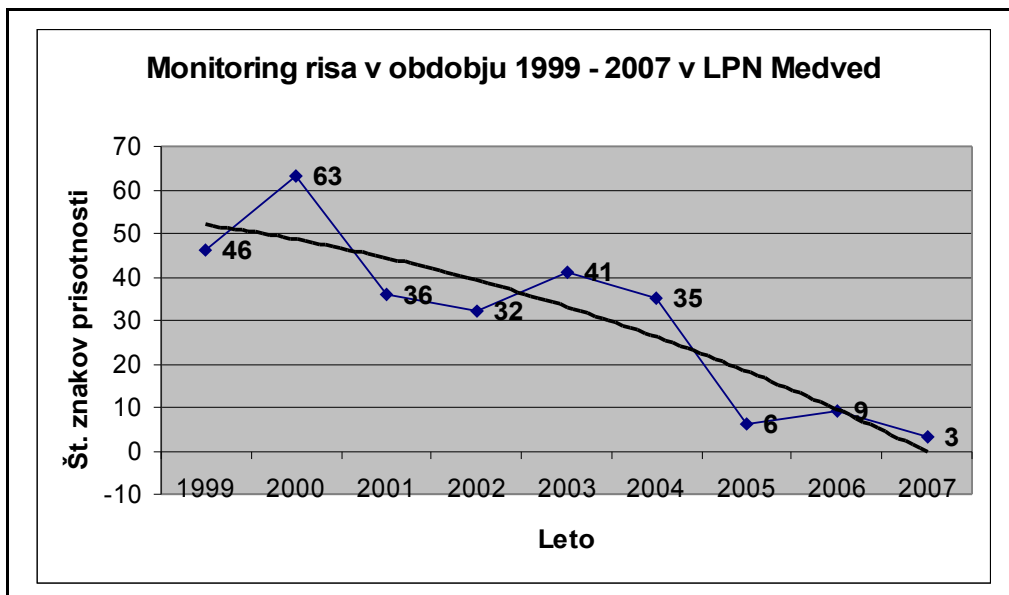
3.1 Monitoring v LPN Medved in LPN Jelen

V LPN Medved in Jelen se vodi podrobnejši, dnevni monitoring risa, s poklicnim osebjem. Podatki o vseh znakih prisotnosti (plen med divjadjo, iztrebki, sledi, oglašanje, direktna videnja,...) se vnašajo v oštevilčene kvadrante 1000 x 1000 m. Petnajstletna dinamika populacije nam kaže v LPN Medved močno nihajoč trend prisotnosti risa. V zadnjih petih letih pa je ta trend v znatnem upadanju. Nasprotno je v LPN Jelen trend prisotnosti risa zelo umirjen in je v zadnjih letih nakazoval le rahel padec prisotnosti. Za omenjeni območji na osnovi podatkov monitoringa lahko sklepamo na stabilno populacijo risa v lovišču Jelen in nazadujočo v lovišču Medved.

LPN/Leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Jelen	28	20	33	31	29	40	16	22
Medved	89	68	54	22	26	19	34	68

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
45	39	55	57	103	141	187	180	169
84	53	34	32	41	35	6	11	3

4. Predlog načrta odstrela risa za leto 2008 (pripravljeno po določilih četrtega odstavka v povezavi s prvim odstavkom 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah)

Iz analize predloženih podatkov, za koledarsko leto 2008 za celotno populacijo risa na območju Slovenije ne predlagamo odstrela (redni in izredni odstrel).

I. Izvedbo nadzora morebitnega odvzema iz narave vrši Zavod za gozdove Slovenije, prilagojeno določilom 11. člena Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005).

Izvajanje nadzora odvzema vrši skladno z zakonodajo in pristojnostmi tudi pristojna lovška inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano in okoljska inšpekcija v okviru Inšpektorata RS za okolje in prostor.

II. Predlagamo, da se za vsak primer izločitve risa pošlje celoten trup ali dogovorjene vzorce na preiskavo Biotehniški fakulteti – Oddelku za biologijo oz. prof. dr. Ivanu Kosu.

Drug odvzem vzorcev tkiv in organov naj poteka za risa prilagojeno s 5 členom Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Ur.l. RS, št. 87/2005).

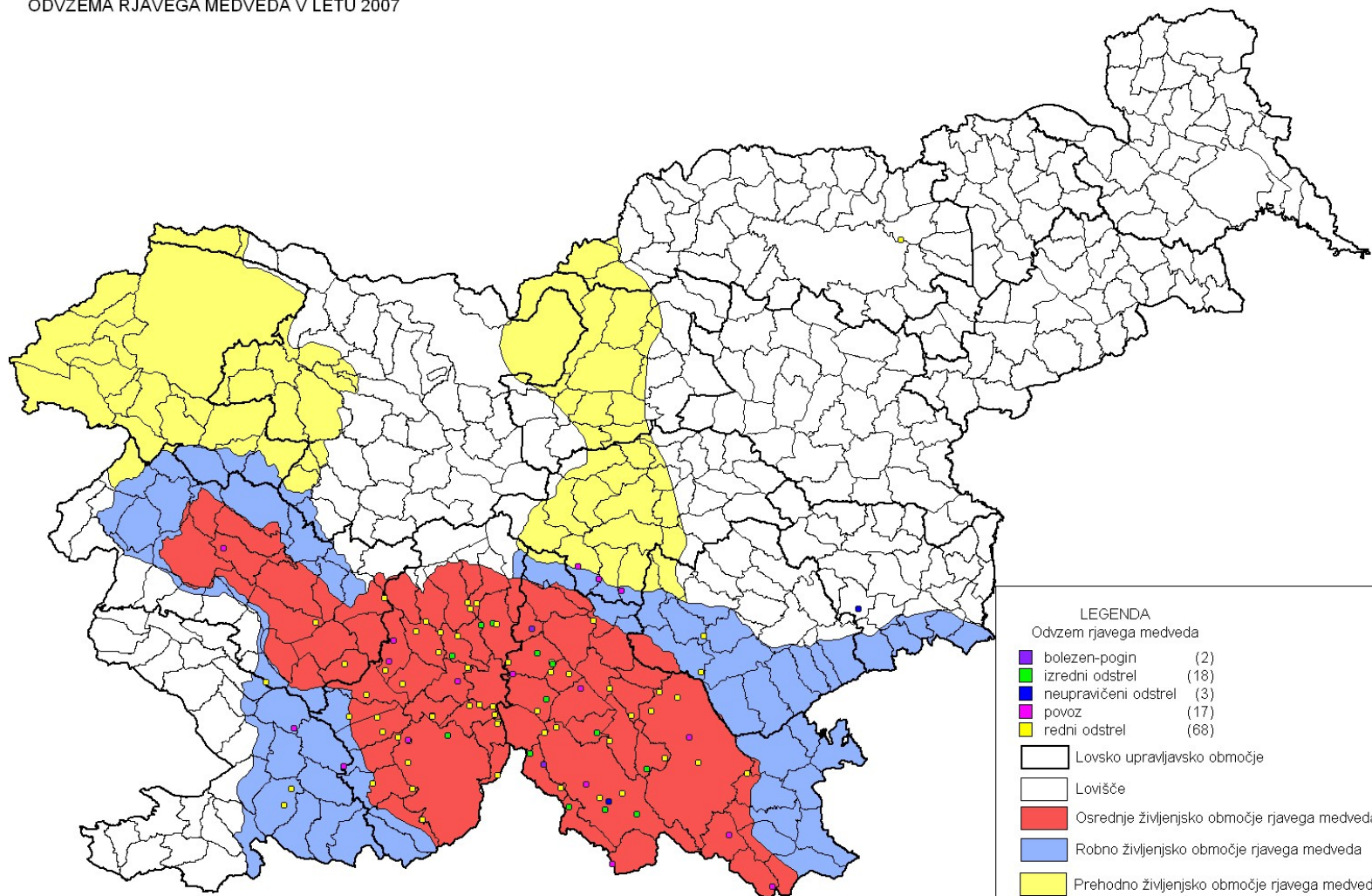
Znanstveno-raziskovalne organizacije naj o rezultatih preiskave poročajo tudi upravljavcu lovišča ali LPN, od koder je bil ris dostavljen v pregled.

V primeru izgub se naj glede lobanje, kožuha in spolne kosti (pri samcih) oz. celotnega trupa živali postopa skladno z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.

III. Drugi pogoji, ki bi vplivali na ugodno stanje drugih rastlinskih in živalskih vrst niso potrebni.

PRILOGE

ODVZEMA RJAVEGA MEDVEDA V LETU 2007

LEGENDA

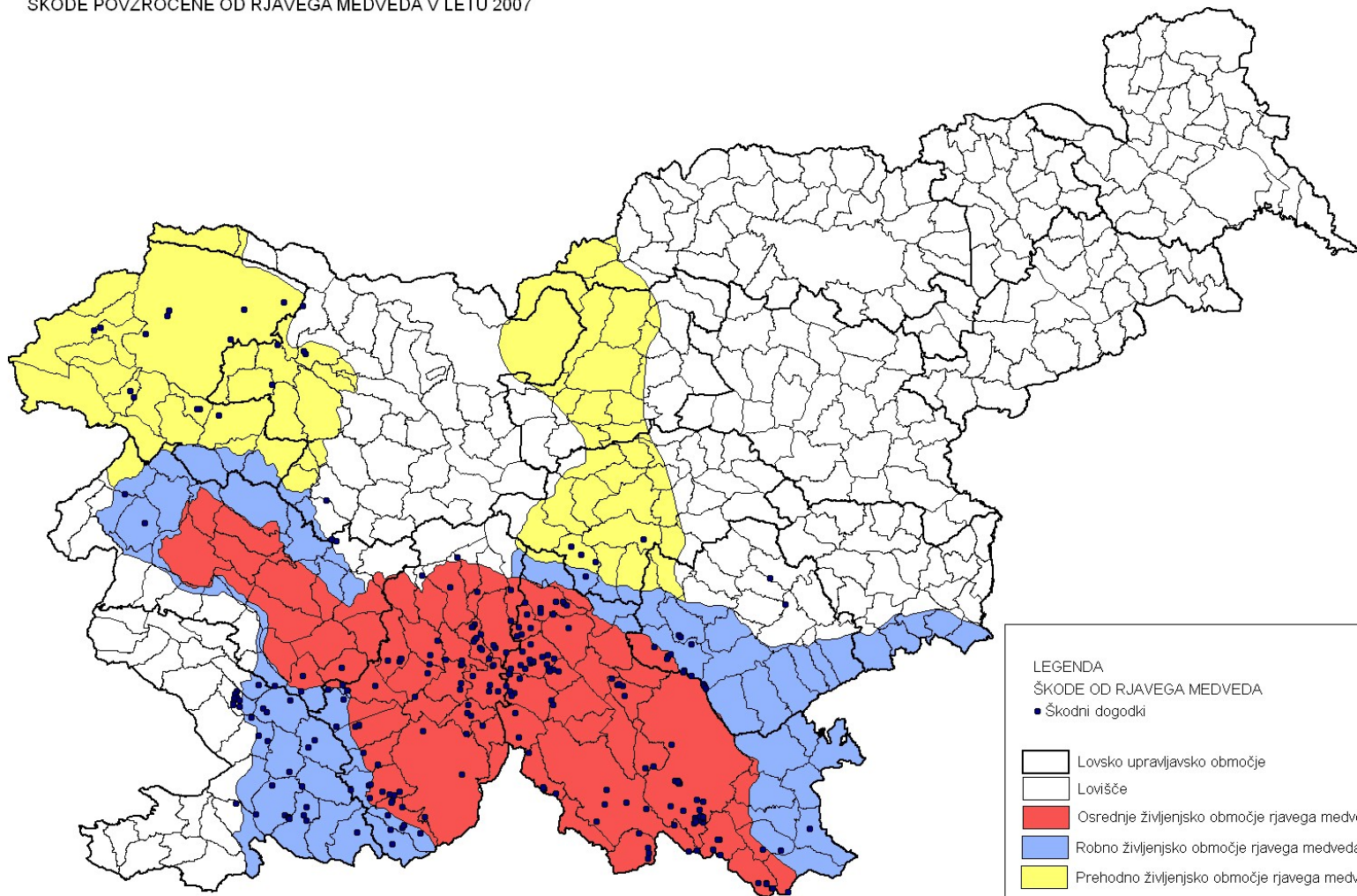
Odvzem rjavega medveda

- bolezen-pogin (2)
- izredni odstrel (18)
- nepravilni odstrel (3)
- povoz (17)
- redni odstrel (68)

- Lovsko upravljavsko območje
- Lovišče
- Osrednje življenjsko območje rjavega medveda
- Robno življenjsko območje rjavega medveda
- Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

 ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008

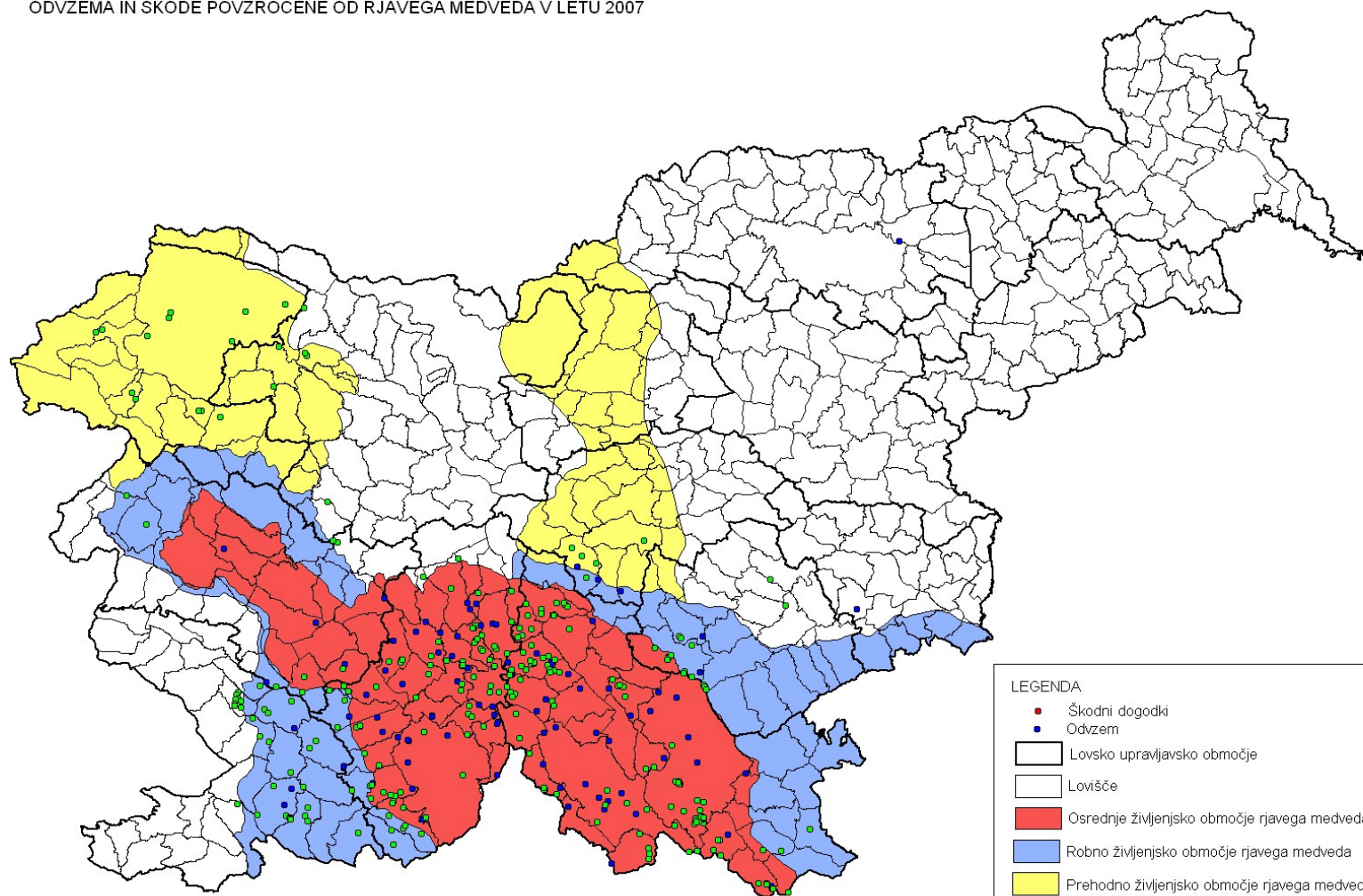
ŠKODE POVZROČENE OD RJAVEGA MEDVEDA V LETU 2007

- LEGENDA
ŠKODE OD RJAVEGA MEDVEDA
- Škodni dogodki
- Lovsko upravljavsko območje
□ Lovišče
- Osrednje življenjsko območje rjavega medveda
■ Robno življenjsko območje rjavega medveda
■ Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008

ODVZEMA IN ŠKODE POVZROČENE OD RJAVEGA MEDVEDA V LETU 2007

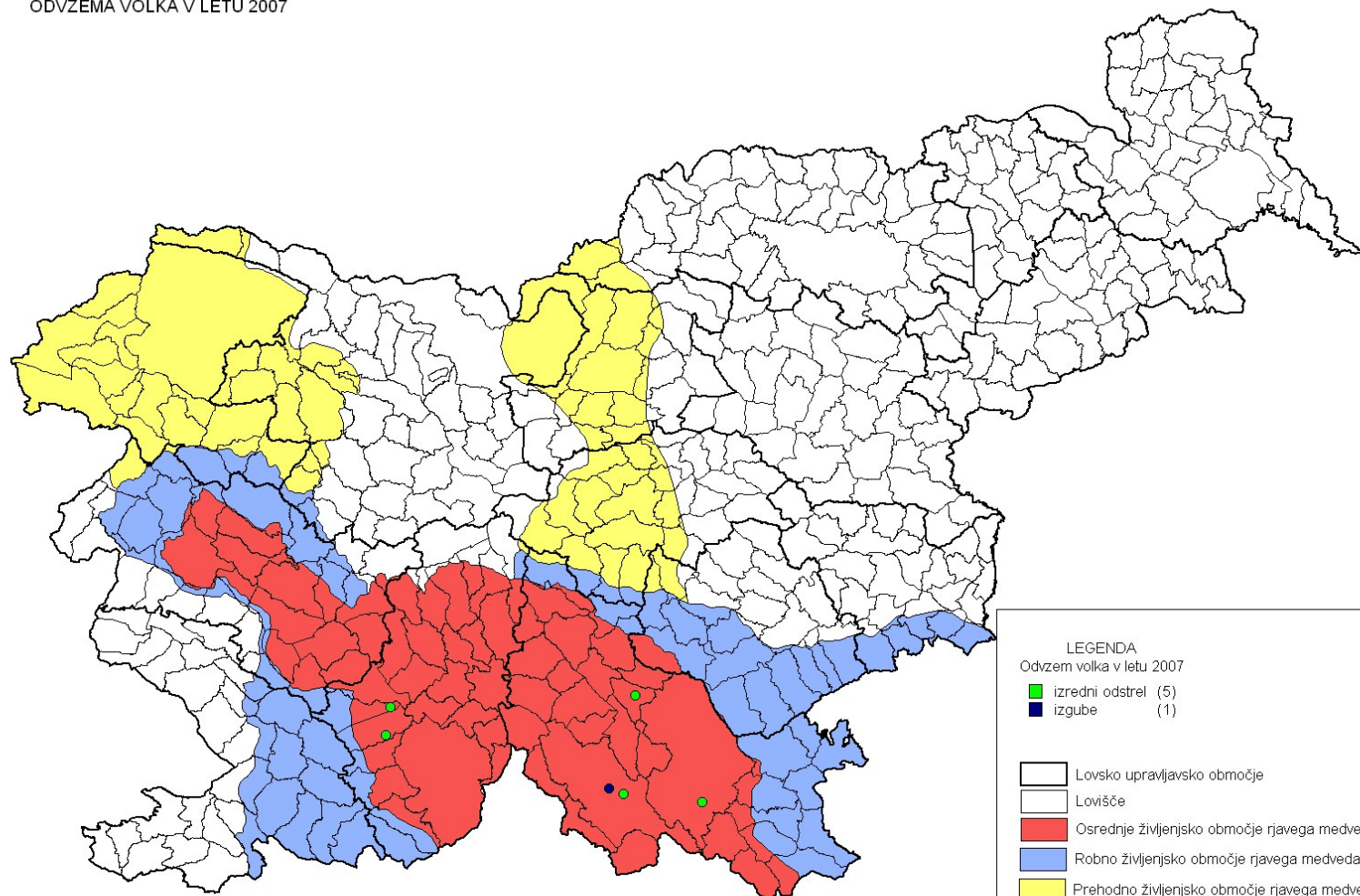

LEGENDA

- Škodni dogodki
- Odvzem
- Lovsko upravljavsko območje
- Lovišče
- Osrednje življenjsko območje rjavega medveda
- Robno življenjsko območje rjavega medveda
- Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008

ODVZEMA VOLKA V LETU 2007

LEGENDA

Odvzem volka v letu 2007

- izredni odstrel (5)
- izgube (1)

□ Lovsko upravljavsko območje

□ Lovišče

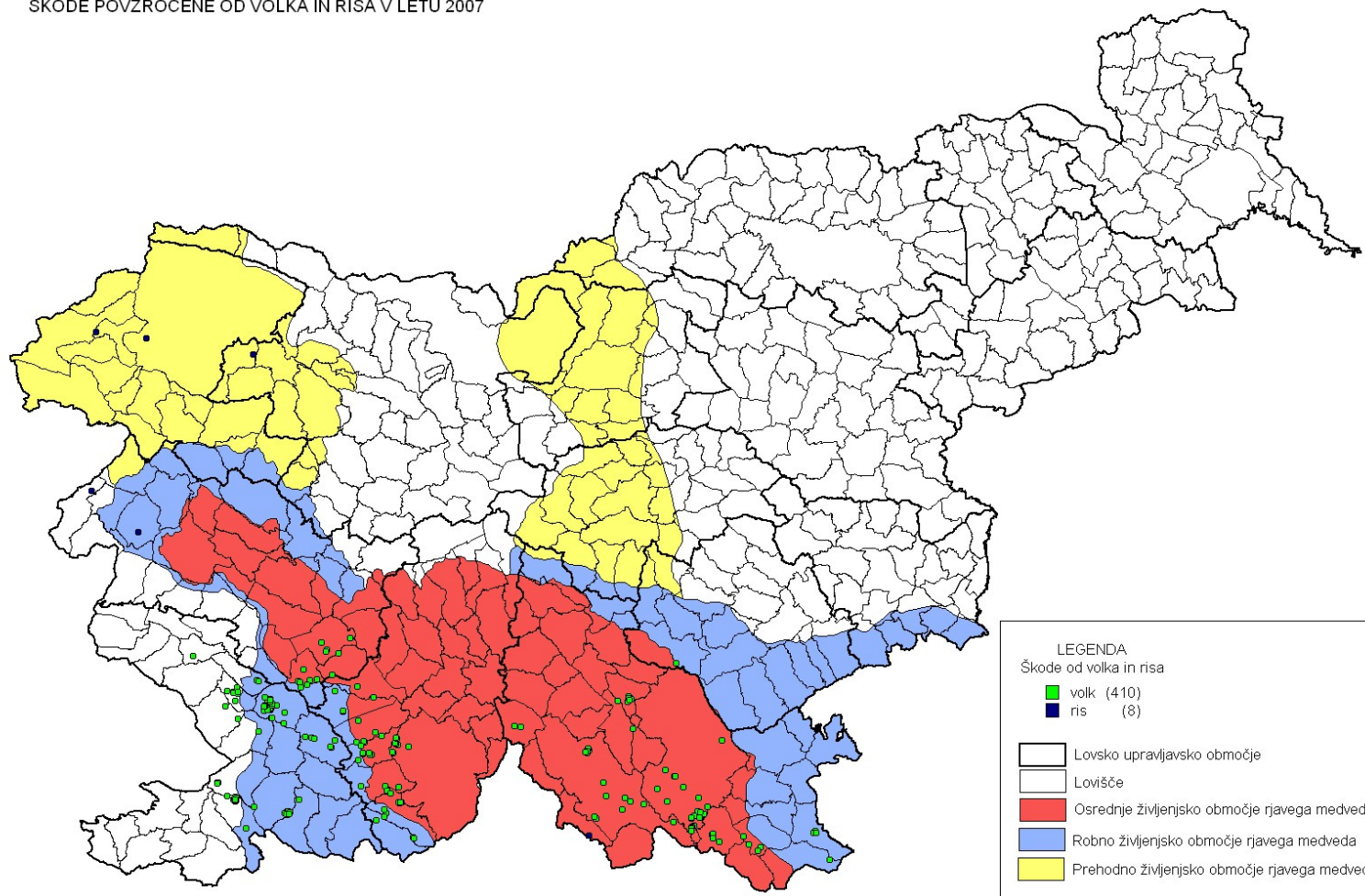
■ Osrednje življenjsko območje rjavega medveda

■ Robno življenjsko območje rjavega medveda

■ Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008

ŠKODE POVZROČENE OD VOLKA IN RISA V LETU 2007

LEGENDA
Škode od volka in risa

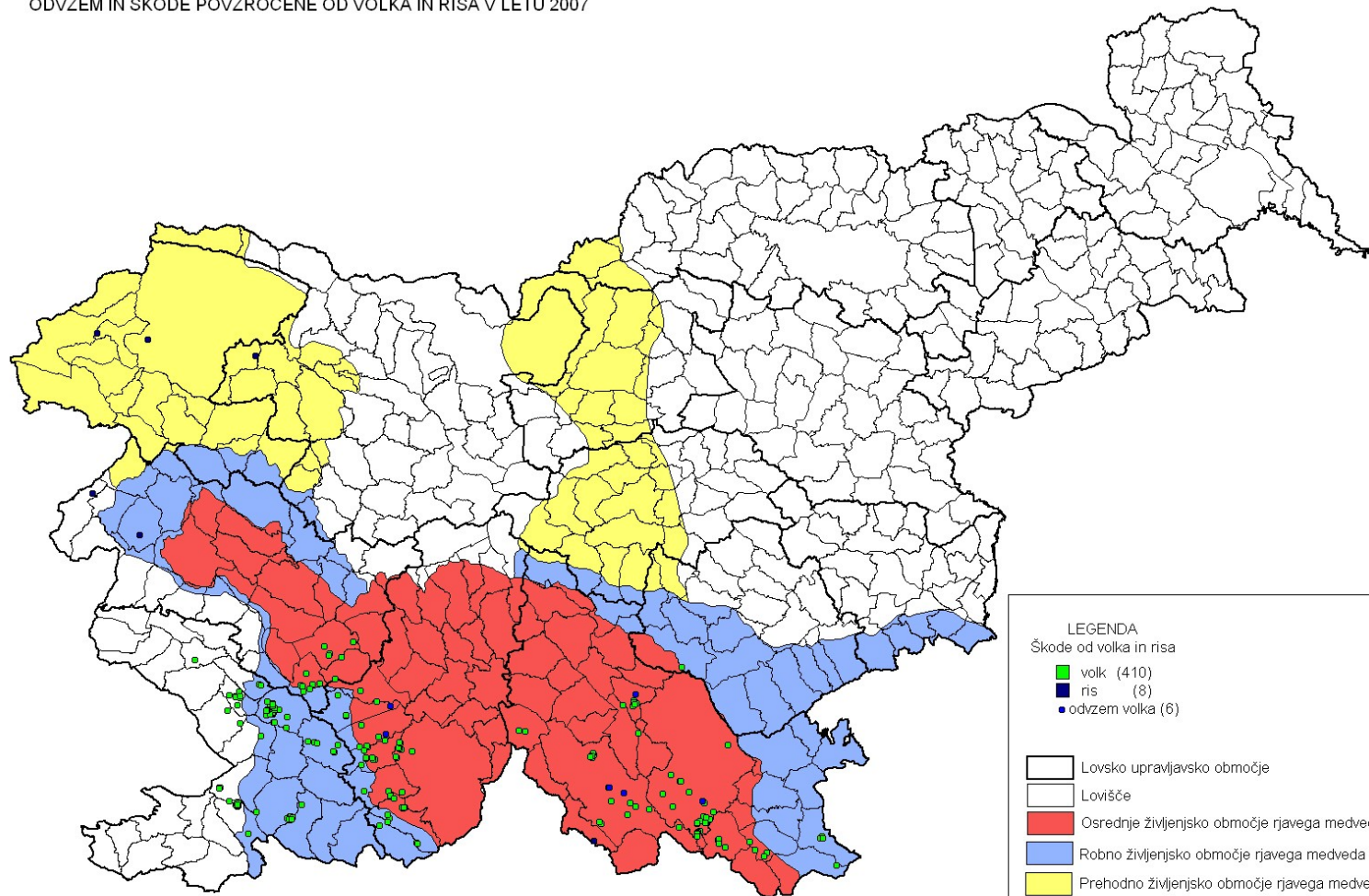
- volk (410)
- ris (8)

□ Lovsko upravljavsko območje
□ Lovišče

- Osrednje življenjsko območje rjavega medveda
- Robno življenjsko območje rjavega medveda
- Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

🌍 ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008

ODVZEM IN ŠKODE POVZROČENE OD VOLKA IN RISA V LETU 2007

LEGENDA

Škode od volka in risa

- volk (410)
- ris (8)
- odzem volka (6)

□ Lovsko upravljavsko območje

□ Lovišče

■ Osrednje življenjsko območje rjavega medveda

■ Robno življenjsko območje rjavega medveda

■ Prehodno življenjsko območje rjavega medveda

 ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
JANUAR 2008